

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Lahti University of Applied Sciences

”VANHEMMAN TEHTÄVÄ ON MAHDOLLISTAA LAPSELLE TURVALLINEN LEIKKI.”

1–3-vuotiaiden lasten vanhempien ajatuksia roolistaan lapsen
leikissä arjen keskellä

LAHDEN

AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaali- ja terveystieteiden
sala

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosiaalipedagoginen lapsi- ja nuorisotyö

Opinnäytetyö AMK

Syyskuu 2014

Teija Mäkelä

Tiia-Maiju Tillanen

Lahden ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma

MÄKELÄ, TEIJA
TILLANEN, TIIA-MAIJU:

”Vanhemman tehtävä on mahdollistaa lapselle turvallinen leikki.”
1–3-vuotiaiden lasten vanhempien ajatuksia roolistaan lapsen leikissä arjen keskellä

Sosiaalipedagogisen lapsi- ja nuorisotyön opinnäytetyö, 57 sivua, 9 liitesivua

Syksy 2014

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyö on laadullinen tutkimus, jossa tutkimme 1–3-vuotiaiden lasten vanhempien ajatuksia roolistaan lapsen leikissä arjen keskellä. Tarkoituksena oli selvittää vanhempien ajatuksia ja kokemuksia omasta roolistaan sekä lapsen omaehtoisessa että lapsen ja vanhemman yhteisessä leikissä. Tutkimuksessa nousi esille lapsen omaehtoisen ja yhteisen leikin hyötyjä sekä haasteita. Suureksi kokonaisuudeksi tutkimuksessa nousi arjen tuoma kiire ja hektisyys, joiden takia vanhemmat eivät ehdi viettää lastensa kanssa niin paljon aikaa kuin haluaisivat.

Tutkimukseen osallistui vanhempia, jotka käyvät Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lahden yhdistyksen perhekahviloissa. Vanhemmat täyttivät päiväkirjaa pohtien omaa rooliaan lapsen ja vanhemman yhteisessä leikissä sekä lapsen omaehtoisessa leikissä. Vanhemmuudessa on useita erilaisia rooleja, joita vanhempien tulee toteuttaa ollessaan lapsensa kanssa. Näitä rooleja nostivat esiin tutkimukseen osallistuneet vanhemmat, ja niistä keskeisimmiksi nousivat vanhemman rakkaus lasta kohtaan ja elämän taitojen opettaminen lapselle.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan ”Lapsi ei leiki oppiakseen vaan oppii leikkiessään.” Tutkimustuloksissa nousi esille, että vanhemmat leikkivät lastensa kanssa monipuolisesti esine-, musiikki-, laulu- ja liikuntaleikkejä. Vanhemmat toivat esille myös mielikuvitus- ja roolileikit osana sekä lapsen omaehtoista että lapsen ja vanhemman yhteistä leikkiä.

Teimme leikkivinkeistä koostuvan seinätaulun Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lahden yhdistykselle, jota vanhemmat ja aiheesta kiinnostuneet voivat hyödyntää. Leikki-ideoiden toimivuus ja hyödynnettävyys tulee esille niiden helpossa toteuttamisessa. Leikkivinkit on poimittu vanhempien päiväkirjoista ja alaan liittyvästä kirjallisuudesta.

Asiasanat: vanhemmuus, riittävä vanhemmuus, lapsiperheiden arki, leikki, varhainen vuorovaikutus, kiintymyssuhde

Lahti University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

MÄKELÄ, TEIJA
TILLANEN, TIIA-MAIJU:

”Parents’ job is to make sure that a child can play safely.”

Thoughts from parents of 1-3 year old children about their role in children’s play in daily life

Bachelor’s Thesis in Social Pedagogy for Work with Children and Young People,
57 pages, 9 pages of appendices

Autumn 2014

ABSTRACT

Thesis is a qualitative study, in which we bring out the thoughts of parents 1-3 year old children about their role in children’s play in daily life. The purpose was to find out parents’ thoughts and experiences about their role in child’s own play and when the child and parent play together. We bring out parents’ thoughts about the benefits and the challenges in child’s own play and when playing together. All parents brought up every day haste and hectic pace, which shows in the results as the reasons why parents don’t have as much time as they would want to spend with their children.

Parents who took part in our study participated in Mannerheim League of Child Welfare family cafés in Lahti. The parents were given a diary that they needed to fill out and think about their role when their child played alone and when they were playing together. Parenthood has many different roles. Parents who took part in our study considered the most important roles to be: a loving parent and a parent who teaches life skills.

According to Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet “*A child doesn’t play to learn, he learns while playing.*” Our study shows that parents play diversely object-, music-, song- and exercise games with their children. Parents also brought up imaginary- and role games.

We made a poster of play tips for Mannerheim League of Child Welfare in Lahti that parents or anyone who is interested can use. The play tips are easy to implement. They are collected from the parents’ diaries and from the literature in the field.

Key words: parenthood, good parenthood, daily life, play, early interaction, attachment relationship

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	ANTOISA JA HAASTAVA VANHEMMUUS	2
2.1	Riittävän hyvä vanhemmuus	2
2.2	Vanhemman ja lapsen välinen vuorovaikutus	4
2.3	Vanhemman rooli lapsen leikissä	8
3	LAPSIPERHEEN ARKI	12
3.1	Työn ja perheen yhteensovittaminen	12
3.2	Yhteiskunnan rooli työn ja perheen yhteensovittamisessa	15
3.3	Leikki-ikäisen hyvä arki	18
4	LEIKIN MONINAINEN MAAILMA	21
4.1	Leikin määritelmiä	21
4.2	Leikki lapsen kehityksen näkökulmasta	23
4.3	Esine-, musiikki- ja laululeikit sekä liikuntaleikit	24
4.4	Rooli- ja mielikuvitusleikit	26
5	OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE	28
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	29
6.1	Laadullinen tutkimus	29
6.2	Tiedonhankinta	30
6.3	Aineiston hankinta	30
6.4	Aineiston analysointi	32
6.5	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	32
7	TUTKIMUSTULOKSET	35
7.1	Vanhemman rooli ja yhteiset leikit	35
7.2	Yhteisen leikin hyödyt ja haasteet	37
8	JOHTOPÄÄTÖKSET	40
8.1	Vanhemmuuden eri roolit lapsen leikissä	40
8.2	Lapsiperheen arki	43
9	POHDINTA	45
9.1	Vanhemman roolit lapsen leikissä	45
9.2	Opinnäytetyöprosessi	47
9.3	Jatkotutkimusehdotukset	49

LÄHTEET

51

LIITTEET

1 JOHDANTO

Lapsuusaikana tärkeimpiä toimintoja lapselle on liikkumisen ja kielen oppimisen lisäksi leikkiminen. Näiden toimintojen avulla lapsi rakentaa perustaa omalle kehitykselle ja oppimiselle. Kaikki lapset leikkivät yksilöllisesti ja vanhempien tehtävä on tarjota lapsille tarpeeksi leikki-tilanteita. Arkipäiväiset hetket yhdessä vanhemman kanssa ovat lapselle yhtä tärkeitä kuin harrastukset kodin ulkopuolella. (Karvonen & Lehtinen 2009, 44.) Lasten oikeuksien sopimuksen mukaan, jokaisen vanhemman velvollisuus on antaa lapselle mahdollisuus leikkiin (Unicef 2013). ”Lapsella on oikeus lepoon, leikkiin ja vapaa-aikaan sekä taide- ja kulttuurielämään.” (Unicef 2011).

Jokainen lapsi tarvitsee aikaa kasvaakseen. Jokainen lapsi tarvitsee aikaa uneksiakseen. Jokainen lapsi tarvitsee aikaa löytääkseen. Jokainen lapsi tarvitsee aikaa kyetäkseen tulemaan esille. Jokaisessa lapsessa on olemassa niin monia puolia, ettei yksikään äiti tai isä tule löytämään niitä kaikkia. Tämän vuoksi paljon jää myös tutkimatta, olematta tai kokematta. Tärkeämpää kuin ajatella kaikkea tätä on olla läsnä tässä ja nyt. Jos elät ja koet, voit nähdä enemmän ja ottaa mukaasi pienetkin kukat, kuulla lorisevat kevätpurot ja nähdä auringonnousun aamun varhaisina tunteina. (Kemppinen & Rouvinen-Kemppinen 2004, 91.)

Laadullisen opinnäytetyömme aiheeksi nousi lapsen leikki ja vanhempien näkökulma omasta roolistaan lapsen omaehtoisessa sekä lapsen ja vanhemman yhteisessä leikissä. Valitsimme aiheen mielenkiintomme pohjalta. Tuomme vanhempien näkökulmia esille sekä lapsen omaehtoisesta että yhteisen leikin hyödyistä ja vanhempien mielteitä siitä, kuinka lapsiperheen arki on välillä todella hektistä. Kerromme opinnäytetyössämme, kuinka yhteiskunta mahdollistaa lapsen ja vanhemman yhteistä aikaa.

Tulevina varhaiskasvattajina meidän on hyvä tietää, mitä lapsi hyötyy sekä omaehtoisesta että yhteisestä leikistä vanhemman kanssa. Lisäksi meidän on myös hyvä tietää tämän päivän lapsiperheen arjesta sekä sen tuomista haasteista. Yhteistyö vanhempien kanssa on ensiarvoisen tärkeää ja tämä opinnäytetyö tuo nimenomaan vanhempien äänen kuuluviin, jota voimme hyödyntää kun toimimme varhaiskasvattajina yhtenä vanhemmuuden tukipilarina.

2 ANTOISA JA HAASTAVA VANHEMMUUS

Vanhemmuus on rakastamista, rajoittamista, hellimistä, huolehtimista, välittämistä sekä ajan antamista. Hyvä vanhemmuus on myös lapsen arvostamista, tukemista, auttamista ja läsnäoloa. Sitoutuminen vanhemmuuteen on tärkeä ja elämänmittainen projekti. (Luumi 2005a, 104–105.) Vanhemmuus on huolenpitoa lapsesta, mutta sillä on vaikutusta myös aikuisen omaan persoonallisuuteen. Kyseessä on kaksisuuntainen prosessi eikä äitiyden tai isyyden sopimusta voi koskaan irtisanoa. (Sinkkonen 2008, 13.) Ylitalon (2011, 16) mukaan vanhemmuuden roolit muuttuvat lapsen kehityksen myötä.

Vanhemmuus edellyttää työtä, ponnisteluja ja luopumista. Vanhemman on kyettävä siirtämään lapsen tarpeet omien tarpeiden edelle. Vanhemmuus on elinikäinen suhde, vaikka jotkut haluavat sanoutua siitä irti. Se on prosessi, jossa vanhemman tulee tarjota ja antaa mielihyvän tunne lapselleen, ja se edesauttaa lapsen kasvua ja kehitystä. Lapsi on riippuvainen vanhemmistaan ja tarvitsee vanhempaa jopa kaksikymmentä vuotta. Vanhemman tulisi omistautua vanhemmuudelle ja perheelle. Vanhemmuus on sekä ihmisoikeus että velvollisuus. (Schmitt 2003, 313, 324.) Kyrönlampi-Kylmänen (2010, 36) painottaa, ettei vanhemmuudesta voi koskaan irtisanoutua, ei edes avioeron koittaessa.

2.1 Riittävän hyvä vanhemmuus

Cacciatore (2005) kuvailee elämän tasapainoa pöytätasolla, jonka neljänä jalkana toimivat yksityisyys, yhteisöllisyys, kumppanuus ja vanhemmuus. Vanhemmaksi tultua tulee vanhemmuudelle antaa tilaa ja tinkiä muista pöydän jaloista. Vanhempien täytyy miettiä lapsen syntymän jälkeen omaa ajankäyttöä ja arvomaailmaa. Enää vanhemmat eivät voi laittaa itseään etusijalle vaan lapsen synnyttyä etusijalle tulisi laittaa vanhemmuus. (Cacciatore 2005, 33, 37.) Vanhemmuuden vastuun laajuus ja sen pitkä kesto saattavat yllättää äidiksi tulleen naisen ja isäksi tulleen miehen. Vanhemmuuden perustehtäviin kuuluu toimeentulon turvaaminen, annos talonpoikaisjärkeä ja lapsen hyvien ominaisuuksien tunteminen ja niiden vahvistaminen. Vanhemman tulee ymmärtää, ettei lapsi voi olla kaikessa hyvä. Vanhemman kannustaessa ja tukiessa lasta sekä vahvoissa että heikoissa puolissa, lapsen itsetunto kehittyy hyväksi. (Sinkkonen 2008, 23–25.)

Viljamaa (2014, 62) painottaa, ettei täydellistä vanhempaa ole olemassa. Juvakan (2005) mukaan yksi elämän suurimmista haasteista on riittävän hyvä vanhemmuus. Riittävän hyvään vanhemmuuteen kuuluu aikuisena oleminen ja lapsesta huolehtiminen. Vanhemman ei kuulu olla täydellinen. Riittävän hyvään vanhemmuuteen kuuluu myös se, että saa välillä olla väsynyt vanhemmuuteen. Vanhemmat ovat ihmisiä omine vikoineen ja jokainen haluaa olla omalle lapselleen paras vanhempi. Riittävän hyvä vanhempi luo lapselleen turvallisuutta sekä rajoja ja on läsnä lapselleen. Juvakka (2005) kuvaa riittävän hyvää vanhemmuutta myös oman itsensä arvostamisena. Kun vanhempi arvostaa itseään, pystyy hän välittämään saman tunteen lapsilleen. Jokaisen lapsen tulee saada tuntee olevansa erityinen. Ristiriitojen selvittely ja omien tunteiden läpikäynti ovat oleellinen osa hyvää vanhemmuutta. (Juvakka 2005, 21, 23, 25–27.)

Kristerin (2002, 23) mukaan riittävä vanhemmuus on turvallisuutta ja läsnä olevaa aikuisuutta. Kemppinen ja Rouvinen-Kemppinen (2004, 53) toteavat, että riittävä vanhemmuus koostuu erilaisista taidoista; taitoa olla elämäniloinen, toimelias ja päättäväinen toiminnassaan. Vanhemman tulee ottaa vastaan lapsen tunteet ja niihin tulee vastata. Riittävä vanhemmuus antaa lapselle turvalliset rajat ja ennen kaikkea rakkautta näiden turvallisten rajojen sisällä. (Kristeri 2002, 23.) Kemppisen ja Rouvinen-Kemppisen (2004, 53) mukaan riittävään vanhemmuuteen liittyy taito rakastaa ja vastaanottaa rakkautta sekä anteeksiantaminen ja anteeksi pyytäminen. Varhaislapsuudessa huoltajan ja rakkauden antajan roolit korostuvat, koska lapsi on täysin riippuvainen omista vanhemmistaan (Ylitalo 2011, 16, 55).

Hirsjärvi ja Huttunen (1995) nostavat teoksessaan esille Bettelheimin luoman käsitteen ”kyllin tai riittävän hyvä vanhempi”. Bettelheimin (1988) mukaan riittävän hyvässä vanhemmuudessa on tärkeintä, että vanhempi on oma itsensä ja toimii lapsen kanssa omien arvojensa mukaisesti. Vanhemman tulee toimia myös johdonmukaisesti eikä vanhemman tarvitse yrittää olla täydellinen. Vanhemman tulee luottaa itseensä vanhemmuudessaan. (Hirsjärvi & Huttunen 1995, 56–57.) Hyvä vanhemmuus vaatii vanhemmalta taitoa kuunnella lapsen tarpeita ja asettumista lapsen asemaan. Kyrönlampi-Kylmänen (2010) käyttää myös nimitystä ”kyllin hyvä”-vanhemmuus, joka on hänen mielestään kaikkein paras, koska ”kyllin hyvä”-vanhempi nauttii lapsen kanssa olemisesta, hän ymmärtää lapsen tarpeet ja

huolehtii arjen rutiineista. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 21, 129.) Airas ja Brummer (2003, 163) nostavat leikillisyyden osaksi hyvää vanhemmuutta.

Kyrönlampi-Kylmänen (2010, 36) mukaan vanhemmuus on lapsen hyvinvoinnin laittamista vanhemman omien tarpeiden edelle. Riittävän hyvä vanhemmuus edellyttää lapsen asettamista oman hyvän edelle. Vanhemmuus edellyttää oman itsensä unohtamista ja vastaavasti omistautumista lapselle ja perheelle. Kyse on siitä, tuottaako luopumiset enemmän mielihyvää ja iloa kuin olla lapseton. (Schmitt 2003, 313.) Riittävän hyvässä vanhemmuudessa tulee osata erottaa omat toiveet ja tarpeet lapsen toiveista ja tarpeista. Lapsen asemaan asettuminen, johdonmukaisuus ja turvallisuus kuuluvat osana riittävän hyvään vanhemmuuteen. Vanhemmuudessa tulee olla oma psyykinen vointi riittävästi tasapainossa ja on osattava vastaanottaa lapsen tunteita. (Marttunen 2005, 5.)

Vanhemmuuden tulee olla jatkuvasti läsnä vanhemman mielessä ja muiden asioiden tulee vuorotella. Vanhemmuuden tulee aina olla etusijalla. (Schmitt 2003, 316.) Kodissa on joskus lapsen ja vanhemman välillä riitaa, epäsovua ja erimielisyyksiä. Tällaisiin tilanteisiin saattaa johtaa esimerkiksi vanhemman epävarma tilanne töissä ja siitä johtuva pelko perheen taloudellisesta tilanteesta. Kyrönlampi-Kylmänen (2010) korostaa, että riidan, epäsovun ja erimielisyyksien jälkeen on tärkeää, että riita lapsen ja vanhemman välillä sovitaan pyytämällä anteeksi, haalamalla tai antamalla suukko. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 121.) Rautiainen (2001) kirjoittaa vanhemman tunteiden hallinnasta. Vanhemman on tärkeää osata pyytää lapseltaan anteeksi, kun ei ole jaksanut toimia vanhempana. Samaan aikaan vanhemman tulisi olla armollinen myös itseään kohtaan, ja osattava antaa anteeksi itselleen. (Rautiainen 2001, 30.) Jyväskylän yliopistossa vuonna 2009 tehdyn Paletti-tutkimuksen mukaan vanhemmat pyrkivät lapsilähtöiseen kasvatukseen (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 113).

2.2 Vanhemman ja lapsen välinen vuorovaikutus

Vanhemmuuden roolikartan termit perustuvat Jacob Levy Morenon (1889–1974) kehittämään rooliteoriaan. Roolit ovat aina sosiaalisia, koska ne liittyvät toisen ihmisen kanssa käymään vuorovaikutukseen. Vanhemmuuden viisi keskeistä pääroolia ovat: elämän opettaja, rakkauden antaja, huoltaja, ihmissuhdeosaaja ja rajo-

jen asettaja. Kaikki roolit kehittyvät siis vuorovaikutuksessa lapsen ja vanhemman välillä. Vastavuoroisuuden toteutumiseksi, vanhemman on oltava lapselleen läsnä. (Ylitalo 2011, 9, 11.)

Lapsen tulisi kasvaa hänelle tärkeiden ihmisten läheisyydessä eli äidin, isän sekä isovanhempien sekä hoitajien kanssa (Luumi 2005a, 102–103). Lapsen tulee tuntea olevansa rakastettu ja hyvä. Lisäksi lapsi haluaa Kahrin (2003) mukaan tunteen, että hän tuottaa iloa vanhemmilleen. Lapsen ja aikuisen välinen vuorovaikutus on tärkeää tämän tunteen aikaansaamiseksi. Pettymykset ja epäonnistumiset kuuluvat lapsen kasvuun. Vanhempien tulee asettaa lapselle rajoja, vaikka se aiheuttaisikin lapselle pettymyksen tunteita. Rajojen asettaminen on tärkeää lapsen turvallisuuden kannalta. Vanhempien tulee tiedostaa oman perheen merkitys ja kasvatusvastuu. (Kahri 2003, 77–78.) Rajojen asettajana vanhemman tehtävä on turvata lapsen fyysinen koskemattomuus ja luoda yleinen turvallisuuden tunne. Vanhemman tehtäviin kuuluu myös ein sanominen ja säännöistä ja sopimuksista huolehtiminen. (Ylitalo 2011, 41.) Rautiainen (2001, 25) toteaa rajojen tuovan lapselle turvallisen tavan kokea omia tunteitaan turvallisen aikuisen seurassa.

Ylitalon (2011) mukaan leikki-ikäiselle rajojen asettaminen on hyvin keskeistä, koska rajojen asettaminen luo turvallisuutta. Turvallinen kasvuilmapiiri helpottaa lasta ilmaisemaan tunteitaan. Vanhemman on tärkeää olla läsnä, koska lapsi oppii vanhempiaan seuraamalla. Kukaan vanhempi ei ole täydellinen, elämän opettajaksi kasvetaan. Lapsen ja vanhemman yhdessä vietetty aika on ensiarvoisen tärkeää. (Ylitalo 2011, 57–59.)

Kiintymyssuhdeteoria pohjautuu psykoanalyttikko John Bowlbyn psykoanalyttiseen teoriaan ja etologiaan. Bowlbyn 1950-luvulla kehittämän teorian mukaan keskeistä lapsen varhaisessa kehitysvaiheessa on hänen ja hänen ensisijaisen hoitajansa välille rakentuva emotionaalinen side. Tämä vaikuttaa lapsen myöhemmän kehitykseen. (Keltikangas-Järvinen 2004, 183–184.) Laakso (2011, 66) kuvaa kiintymyssuhdetta tunnesiteeksi, joka on vahva ja kestävä. Lapsuusiän vuorovaikutuskokemukset voivat vaikuttaa turvan hakemiseen läheisiltä ihmisiltä sekä intiimiyden ja seksuaalisen läheisyyden tarpeiden ilmaisemiseen. Kiintymyssuhdemallit voivat siirtyä sukupolvelta toiselle tai ne voivat muuttua elämän varrella. Lapselle tulisi antaa mahdollisuus luoda elämänsä varrella useampi kuin yksi kiin-

tymyssuhde. (Salo 2003, 72–76.) Kyrönlampi-Kylmäsen (2010, 115) mukaan vähintään yksi riittävän hyvä kiintymyssuhde turvaa lapsen hyvän kasvun.

John Bowlbyn teoriaa voidaan myös luonnehtia tapana varmistaa turvallisuutta. Lapsen tuntiessa olonsa turvalliseksi, hän kykenee tutkimaan ja tuntee halua tutkia omaa ympäristöään. (Hautamäki 2001, 23.) Turvallisuutta on sekä henkinen että fyysinen turvallisuus. Henkinen turvallisuus merkitsee lupaa olla oma itsensä ja fyysinen turvallisuus tarkoittaa, ettei lapsen tarvitse kokea väkivallan pelkoa eikä sen uhkaa. Henkisen turvallisuuden tunne lapsella vahvistuu, kun hänen kanssaan nauretaan ja hullutellaan päivittäin. (Viljamaa 2014, 192.) Hughes (2011, 31) toteaa, että turvallisuus luo pohjan kiintymyssuhteelle, turvattomuuden tunne saattaa olla este jopa aikuisiän saavuttamiselle.

Kiintymyssuhdeteorian keskeiset käsitteet ovat turvallinen ja turvaton kiintymyssuhde. Turvallinen kiintymyssuhde syntyy ensisijaisen hoitajan ja lapsen välille kun lapsen tarpeisiin vastataan ja hän saa asianmukaista hoivaa. Jos lapsi ei saa tarvitsemaansa huomiota ja hoivaa, muodostuu lapsen ja ensisijaisen hoitajan välille turvaton kiintymyssuhde. (Keltikangas-Järvinen 2004, 183–184.) Turvallinen kiintymyssuhde lapsen ja vanhemman välille syntyy, kun vanhempi on sensitiivinen, lapsen saatavilla ja hän reagoi lapsen tarpeisiin. Vanhemmalla on myös muita velvollisuuksia, joten vanhempi ei voi aina olla sensitiivinen, vastaanottavainen ja oikeaan aikaan saatavilla. Tärkeää on, että vanhempi vastaa lapsen tarpeisiin, vaikka se ei tapahtuisi heti. Lapsen tietoisuus siitä, että vanhempi vastaa hänen tarpeisiin ennemmin tai myöhemmin, kasvattaa turvallisuutta, joka on keskeinen osa kiintymyssuhteessa. (Hughes 2011, 74, 183–184.)

Kiintymyssuhde ei ole yksipuolista, vaan sen avulla tyydytetään lapsen tarpeita ja luodaan lapsen kokonaisvaltaiselle kasvulle ja kehitykselle otolliset puitteet. Kiintymyssuhde koskee lapsen vanhempien lisäksi aikuisia, jotka ovat lapsen elämässä tärkeitä. Hyvä kiintymyssuhde luo lapsen elämään jatkuvuutta, turvallisuutta sekä iloa. Hyvän kiintymyssuhteen luominen merkitsee yhdessä kasvamista, ilojen ja vastoinkäymisten yhdessä jakamista sekä lapselle tärkeiden asioiden mukana elämistä. (Luumi 2005a, 102–103.) Schmitt (2003, 318) korostaa, että kiintymyssuhteen rakentumisella ja sen laadulla on oleellinen merkitys sekä yksilön kannalta että vanhemmuuden rakentumisessa.

Salon (2003) mukaan kiintymyssuhde jaetaan kolmeen malliin: turvalliseen, välttelevään ja ristiriitaiseen kiintymyssuhteeseen. Neljäntenä mallina on vielä jäsenymätön ja kiinnittymätön kiintymyssuhde. Turvallisessa kiintymyssuhdemallissa lapsi voi hakea turvaa vanhemmastaan ja ilmaista omia tunteitaan. Välttelevässä kiintymyssuhdemallissa lapsi ei hae turvaa vanhemmastaan hädän tullen vaan pyrkii tukahduttamaan tunteitaan. Ristiriitainen kiintymyssuhdemalli kertoo ristiriitaisuudestaan myös lapsen käyttäytymisessä: lapsi hakee turvaa, mutta suhtautuu huonosti vanhemman antamaan läheisyyteen. (Salo 2003, 73.)

Lapsen tärkein kehitystehtävä ensimmäisen kolmen vuoden aikana on luoda kiintymyssuhde lapselle tärkeisiin aikuisiin. Kiintymyssuhteen luominen on pohja lapsen sosiaaliselle kehitykselle ja taidoille. Se on myös pohja lapsen kognitiiviselle kehitykselle. Turvallisessa kiintymyssuhteessa lapsi kykenee rakentamaan käsityksen omasta minuudesta sekä ihmisten suhtautumisesta toisiinsa. (Keltikangas-Järvinen 2012, 26.) Lapsen ollessa päivähoitossa alle kolmevuotiaana, tulisi läsnä olla joku hänen kiintymyshahmoistaan hänen ollessa hereillä. Tämä säilyttää lapsen turvallisuuden tunteen, jonka seurauksena lapsi kykenee osallistumaan hoitossa järjestettyyn toimintaan ja oppimaan uusia asioita. (Hughes 2011, 35.) Salo (2003, 72) painottaa, että varhaislapsuuden kokemukset vuorovaikutuksesta ja syntyneistä kiintymyssuhteista vaikuttavat myös myöhempään ihmisiin ja niiden rakentumiseen.

Hughesin (2011, 25) mukaan kiintymys on suhde, joka lapsella on vanhempansa, ei päinvastoin. Kiintymyssuhdetta kuvaa pitkä, vuosia kestävä emotionaalinen suhde tärkeän ihmisen kanssa. Kiintymyssuhteeseen kuuluu emotionaalisen kehittymisen lisäksi sosiaalinen ja älyllinen kehittyminen. Lapsi luo kiintymyssuhteen ihmiseen, joka herättää lapsessa turvallisuuden tunteen, joka poikkeaa suhteesta muihin ihmisiin. Kiintymyssuhteeseen kuuluu aina läheisyys ja jatkuva kontakti kiintymyksen kohteen kanssa. Kiintymyssuhteeseen kuuluu oleellisesti myös ahdistus eron uhatessa. (Keltikangas-Järvinen 2012, 29.) Hughes (2011, 143) toteaa, että lapsen ollessa turvallisesti kiinnittynyt, kehittyy hänestä emotionaalisesti terve lapsi, joka tunnistaa sekä omat että muiden erilaiset tunnetilat.

Vanhemman ja lapsen yhdessä leikkiminen on hyödyllistä kummallekin, se takaa molemminpuolisen ymmärryksen toistensa eroista, tunteista, käyttäytymisestä ja

ajatuksista (Moyles 2001, 171). Hughes (2011) puhuu PACE -asenteesta, joka on lyhenne englannin kielen sanoista playfulness, acceptance, curiosity ja empathy eli suomeksi leikkisyys, hyväksyntä, uteliaisuus ja empatia. Tämän kaiken perustana on love, rakkaus. Kun yksilö omaa PACE -asenteen vaalimalla ja rohkaisemalla toisen yksilön kehittymistä perheessä, muodostaa se arvostavan ja kunnioittavan ilmapiirin kotona. Näin kodista muodostuu turvapaikka ja tukikohta, jossa voi rentoutua, itkeä, nauraa, toivoa ja unelmoida turvallisessa ilmapiirissä. (Hughes 2011, 87, 119.)

Elämän opettajana vanhemman tulee opettaa lapselleen mikä on oikein ja mikä väärin. Vanhempi välittää myös arvoja, tapoja ja toimii esimerkkinä omalla toiminnalla. Vanhempi opettaa lapselleen myös arkielämää ja tukee sosiaalisten taitojen oppimisessa. Rakkauden antajana vanhempi antaa lapselleen hellyyttä, lohduttaa, suojelee ja huomaa hyvän lapsessaan. Huoltajana vanhemman tulee huolehtia lapsensa saamasta ravinnosta, vaatetuksesta, virikkeistä ja levosta. Vanhempi huolehtii lapsen perustarpeista. (Ylitalo 2011, 41.)

2.3 Vanhemman rooli lapsen leikissä

Hintikan (2004, 9; 2009, 140) mukaan leikki on lapsen oma maailma, jonne vanhempi voi kurkistaa, mutta tavoittaakseen lapsen maailman tulee vanhemman mennä mukaan lapsen leikkiin. Hughes (2011, 93) kirjoittaa leikin keveydestä ja avoimuudesta, joka tulisi hänen mielestään säilyttää perheen arjessa. Leikki voi vaikuttaa voimakkaammin kuin oikea elämä. Jos se tuntuu tärkeältä, niin se on sitä. (Vehkalahti & Urho 2013, 134.)

Karvonen ja Lehtinen (2009, 18) kirjoittavat lapsen nauttivan kahdenkeskisestä ajasta vanhempansa kanssa. Vanhemman rooliin lapsen leikissä vaikuttaa vanhemman oma asenne. Vanhempi saavuttaa tasavertaisen leikkijän roolin, mikäli hän antaa itselleen siihen luvan. (Vehkalahti & Urho 2013, 102.) Mikkola ja Nivalainen (2009) kirjoittavat vanhemman roolista osana lapsen leikkiä. Heidän mukaan vanhemmalla on leikin kannalta positiivisia vaikutuksia. Vanhemman läsnäolo sekä ohjaus kannustavat lasta leikkimään pitkäjänteisemmin ja vanhempi saa läsnäolollaan helpommin mukaan myös aremmat lapset. Lapsi elää aina tässä het-

kessä ja leikin kautta vanhempi pääsee elämään mukana lapsen maailmassa. (Mikkola & Nivalainen 2009, 54.)

Vähäsen (2004, 44) sekä Harju-Luukkaisen, Sallisen ja Stolzmann-Frankenhauserin (2010, 10) mukaan lapsen on toimittava yhdessä vanhemman tai osaavamman lapsen kanssa, jolloin lapsi voi yltää mahdollisen kehityksen tasolle ja hallita opitun asian itsenäisesti. Tähän päästäkseen häntä tulee auttaa opittavan asian suhteen. Psykologian uranuurtaja Lev Vygotsky erottaa lapsen kehityksessä ja osaamisessa kaksi tasoa: saavutettu kehitystaso, jossa lapsi selviytyy itsenäisesti ja mahdollisen kehityksen tason, jossa lapsi selviytyy vanhemman tai osaavamman lapsen kanssa. Näiden tasojen välisestä erosta Vygotsky käyttää nimitystä lähikehityksen vyöhyke. Lähikehityksen vyöhyke antaa kuvan lapsen kehittymäisillään olevista taidoista. (Vähänen 2004, 44.) Teorian lähikehityksen vyöhykkeestä Vygotsky toi esille vuonna 1978 (Lehtinen, Turja & Laakso 2009, 239).

Vanhempi saa arvokasta tietoa lapsensa kyvyistä seuraamalla lapsen leikkiä. Leikkiä seuraamalla vanhempi voi kiinnittää huomiota siihen, miten voisi lasta auttaa lähikehityksen vyöhykkeen saavuttamisessa. (Vähänen 2004, 45.) Aikuisella tulee olla kyky havainnoida lasta ja tunnistaa missä toiminnassa lapsi tarvitsee tukea ja ohjausta (Harju-Luukkainen ym. 2004, 10). Vanhemman tulisi rohkaista lasta mielikuvitusleikkeihin, koska tällöin lapsen on helpompi kertoa omista tuntemuksistaan (Webster-Stratton 2005, 34).

Vähäsen (2004, 43) mukaan aika muodostaa leikin perustan. Karvonen ja Lehtinen (2009, 44) toteavat, että vanhemman tehtävä on järjestää lapselle tarpeeksi aikaa leikkimiseen, liikkumiseen sekä kirjojen katsomiseen ja lukemiseen. Vanhemman tulee huolehtia siitä, että lapsella on aikaa leikkiä ja olla lapsi (Kahri 2003, 6). Kliininen psykologi ja professori Webster-Stratton korostaa, että vanhemman tulee viestiä lapselle arvostavansa lapsensa rauhallista leikkiä. Viestiminen tarkoittaa, että vanhemman tulee kiinnittää huomiota lapsen leikkeihin ja olla mukana lapsen leikeissä. (Webster-Stratton 2005, 38.)

Vanhemman rooli leikissä on sitä suurempi, mitä nuoremmasta lapsesta puhutaan. Lapsen leikkiä tulee arvostaa eikä sitä saisi keskeyttää turhaan. Lapsi pystyy pois-

tumaan leikistään hetkellisesti ja jatkamaan myöhemmin. Leikkiessään lapsi seuraa ympäröivää todellisuutta ja tuo sitä mukaan omiin leikkeihin. (Kansanen & Manninen 2006, 38.) Vanhemman tulee kunnioittaa lapsen leikin arvoa. Leikki on lapselle tutkimistyötä, johon hän tarvitsee aikaa. (Jarasto, Lehtinen & Nepponen 1999, 268.)

Vanhemman rooli on merkittävä kun puhutaan alle 3-vuotiaan lapsen leikistä. Vanhempi toimii ikään kuin peilinä lapsen vuorovaikutukselle, jossa vastataan lapsen omiin aloitteisiin. Pienen lapsen leikissä tulee muistaa turvallisuuden turvaaminen ja ristiriitatilanteista pääseminen. Vanhemman ja lapsen yhteinen leikki vahvistaa heidän välistä vuorovaikutusta ja yhteisiä kokemuksia. (Mikkola & Niivalainen 2009, 54–55.) Vanhemmuuden roolikartan mukaisesti, ihmissuhdeosajana, vanhempi toimii lapsensa kanssa sekä keskustelijana että kuuntelijana. Hän kannustaa ja auttaa lasta selviytymään ristiriidoissa. Vanhemman tärkeä tehtävä on hyväksyä lapsensa tunteet sekä osata antaa ja pyytää anteeksi. (Ylitalo 2011, 41.)

Lasta ei tarvitse aina viedä kodin ulkopuolelle. Lapset pitävät tavallisista arkipäivän tekemisistä. Vielä aikuisenakin muistetaan kotona leikityt leikit, luetut kirjat sekä leivontahetket vanhemman kanssa. (Karvonen & Lehtinen 2009, 44.) Lapsen elämä on kodin ulkopuolella hyvin virikkeellistä. Kaikkea aikaa ei tulisi kuitenkaan täyttää erilaisilla ohjelmilla vaan lapselle tulee tarjota mahdollisuus myös rauhoittumiseen leikin myötä. (Jarasto, Lehtinen & Nepponen 1999, 181–182.)

Kaikki toiminta lapsen ja vanhemman välillä on virikkeellistä. Usein vanhemmat pyrkivät siihen, että lapsella olisi mahdollisimman paljon toimintaa. Vanhemman tulisi muistaa, että kaikki vietetty aika oman lapsen kanssa on laatuaikaa, jos vanhempi on läsnä; silloin vanhempi kuuntelee ja toimii lapsen kanssa. (Vehkalahti & Urho 2013, 48.) Vanhemman läsnäolo luo lapsen leikille tunteen turvallisuudesta. Vanhempi voi antaa leikille aineksia ja ideoita. Vanhemman tehtävä onkin seurata lapsen leikkiä ja olla tietoinen siitä, miten leikki etenee. Leikissä vanhemman tulee auttaa lasta vain sen verran kuin on tarpeen. (Vähänen 2004, 43.)

Karvonen ja Lehtinen (2009, 45) toteavat, että vanhemman ei kuitenkaan tarvitse jatkuvasti viihdyttää lasta, koska lapsen on myös hyvä leikkiä yksin. Omaehtoi-

sessä leikissä lapsi päättää itse leikin aiheen ja tuottaa siihen sisällön. Kuvittelu-
kyvyn kehittyminen ja asioiden oppiminen tapahtuu lapsen huomaamatta ja leikin
myötä rakentuu myös lapsen itsetunto ja minäkuva. (Helenius 2004b, 6.) Vähäsen
(2004, 41) mukaan omaehtoisessa leikissä lapsi leikkii minkä kokee itselleen tär-
keäksi. Vanhemman tulee luoda lapsen leikille otolliset olosuhteet. Otollisiin olo-
suhteisiin kuuluvat rekvisiitan hankkiminen sekä salliva ja leikkimielinen tunnel-
ma, jossa lapsi saa luvan kanssa hassutella ja käyttää vapaasti mielikuvitusta. Jos
aikuinen osallistuu lapsen leikkiin, ei hän saa tuppautua lapsen mielikuvituksen
alueelle eikä manipuloida ja ryöstää leikkiä. (Sinkkonen 2008, 243–245.)

Ugasteen (2005) tutkimuksessa tutkittiin 4-vuotiaiden lasten leikkiä kotona ja äi-
din roolia leikissä. Tutkimukseen osallistuneiden äitien mukaan leikin tärkeys tuli
esille kun lapsi imitoi sitä mitä kaikkea hän oli kuullut, nähnyt ja kokenut. Tärke-
äksi äidit kokivat myös lapsen osaamisen muuttaa rooliaan leikissä. Äidit toivat
esille lapsen leikin luonnolliseksi toiminnaksi ja olivat sitä mieltä, että lapselle
tulee tarjota mahdollisuus leikkiin mahdollisimman usein. Kaikkien tutkimukseen
osallistuvien äitien mielestä lapsen leikkiä tulisi kunnioittaa. (Ugaste 2005, 122.)

Kallialan (2003) mukaan myönteiset olosuhteet saavat lapsen tutkimaan ympäris-
töään ja leikkimään. Poikia kiinnostavat sotaleikit ja tyttöjä vastaavasti ihmissuh-
teet. Samaan aikaan Kalliala (2003) kuitenkin kuvaa leikin muuttuneen laitostu-
neeksi. Vanhemman tulee olla entistä enemmän leikin mahdollistaja. Media on
muuttanut leikkien sisältöjä. Pihaleikin vähenemistä on selitetty perheiden erilais-
tumisen ja aina varhaisemmin alkaneiden harrastuksien myötä. (Kalliala 2003,
208.)

3 LAPSIPERHEEN ARKI

Lapsiperheen arki muodostuu vanhempien työstä, lasten hoito- ja kouluajoista, harrastuksista, ulkoilemisesta, ruokailuajoista ja nukkumarytmistä. Arki saattaa olla kiireistä, joka luo paineita vanhemmille. Vanhemman kanssa vietetty aika on lapsen kannalta merkittävää. Lapsen kanssa yhdessä tekeminen ja yhdessäolo eivät välttämättä toteudu arjen kiireiden keskellä. Lapsi tarvitsee vanhempiaan jakamaan hänen kanssa sekä ilot että surut, joten olisi tärkeää että yhteiskunta vastaisi lapsiperheiden tarpeisiin työaikakulttuuria muuttamalla. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 15, 143–144.) Revon (2009, 8) tekemän Lapsiperheiden arki – näkökulmina raha, työ ja lastenhoito – tutkimuksen keskeisin tulos oli, että lasten vanhemmat kokevat elävänsä ristiriitaisten odotusten keskellä, koskien perhe- ja työelämää. Viljamaa (2014, 45) toteaa, ettei työn ja perheen yhdistäminen ole aina helppoa nyky-yhteiskunnassa.

3.1 Työn ja perheen yhteensovittaminen

Hyvän arjen rakentamiseen kuuluu olennaisena se, miten vanhemmat yhdistävät perheen ja työn. Arjen hallintaan ja suunnitteluun kuuluvat työaika, perheen ja kodin aika, kotityöt, työmatkat, harrastukset ja palvelut. Hyvän arjen rakentaminen ei ole yksinkertaista, koska työelämässä, arvoissa, perheen muodoissa, sukupuolirooleissa sekä perheen työnjaossa tapahtuu muutoksia koko ajan, esimerkiksi isän rooli perheessä on muuttunut vuosien saatossa. Isä käyttää oikeuttaan jäädä perhevapaalle yhä useammin. Asiantuntijoiden mielestä on erittäin oleellista, kuinka yritykset huomioivat perheen ja työnsovittamisen mahdollisuuden. Kun työntekijä onnistuu työn ja perheen yhteensovittamisessa, jaksaa hän tehdä töitään paremmin. Tämä vaikuttaa yrityksen tuottavuuteen ja tuloksellisuuteen. (Moisio & Huuhtanen 2007, 74, 106.) Kempe (2008, 1) toteaa myös, että perheen ja työn yhteensovittamisen onnistuminen vaikuttaa työntekijän työkykyyn.

Turpeinen ja Toivanen (2008) toteavat tekemänsä haastattelun perusteella, että organisaation kannalta työn ja perheen yhteensovittamisen rajoittavia ja mahdollistavia asioita ovat työn perustehtävä ja resurssit, organisaation rakenne, piirteet sekä toimintatavat, kulttuuri ja toimintaympäristö. Haastattelun aineiston perusteella, työn ja perheen yhteensovittamiseen perheen näkökulmasta katsottuna vai-

kuttavat perheen rakenne, perheen jäsenten yksilölliset piirteet, ansiotyön luonne, toimintaympäristö sekä perheen taloudelliset ja sosiaaliset resurssit. Vanhemman näkökulmasta asiaa tarkasteltuna koettiin, että vanhempien ensisijainen tehtävä on viettää lapsensa kanssa mahdollisimman paljon aikaa ja jättämällä työasiat töihin. Turpeisen ja Toivasen (2008) haastatteluaineisto on osa Työ, perhe ja muuttuvat sukupuoliroolit – hanketta, joka oli osa Euroopan sosiaalirahaston ja Työterveyslaitoksen MONIKKO 2005–2007 –hanketta. (Turpeinen & Toivanen 2008, 5, 168–169.)

Monimutkaisuus kuvastaa työn ja perheen yhteensovittamista. Yhä enenevässä määrin vanhemmat joutuvat tasapainoilemaan kodin ja palkkatyön välillä. Arjesta on tullut yhä aikataulutetumpaa viimeisen sadan vuoden aikana; vanhempien ja lasten yhteistä aikaa ovat lomat ja viikonloput. (Kyrönlampi-Kylmänen 2007, 24–25.) Moisio ja Huuhtanen (2007, 68–69, 71) mukaan työaikajoustot, etätyö ja osa-aikatyö, saattaisivat olla ratkaisu työn ja perheen yhteensovittamiselle. Vanhempien olisi hyvä miettiä lapsen päivän pituutta päiväkodissa, eikä sitä kumpi on lapselle parempi, koti- vai päiväkotihoido (Kyrönlampi-Kylmänen 2007, 155). Turpeisen ja Toivasen (2008, 177) mukaan perheen ja työn yhteensovittamisen ongelmien ratkaisut eivät ole yksiselitteisiä. Vaikka perheen ja työn yhteensovittamisen tasapainon löytäminen ei ole aina helppoa lasten tarpeiden ja työn vaatimusten keskellä, tulee siihen panostaa. Se helpottaa sekä työntekoa että arkea kotona. (Lammi-Taskula & Salmi 2009, 46.)

2000-luvulla työmarkkinajärjestöt ovat alkaneet kiinnittää huomiota siihen, kuinka voisivat antaa joustavuutta ja helpottaa työntekijöiden perheen ja työn yhteensovittamista. Tämä on saanut aikaan jouston työaikoihin, mahdollisuuden etätöihin sekä erilaisiin työaikapankkijärjestelyihin. Muutokset vanhempainvapaa- ja kotihoidontukijärjestelmässä ovat osaltaan helpottaneet perheiden elämää. (Miettinen & Rotkirch 2012, 13.) Moisio ja Huuhtanen (2007, 57) painottavat ettei perheen ja työn yhteensovittaminen ole pelkästään vanhemman vastuulla, työnantajalla on tässä merkittävä rooli. Sinkkonen (2008, 19) toteaa, että vanhempien mielestä kasvatusalan asiantuntijat syyllistävät heitä liiallisesta työsidonaisuudesta, liian vähäisestä ajasta lasten kanssa, perinteisiin roolimalleihin mukautumisesta tai siitä, että vanhempi on liikaa poissa kotoa.

Kivimäki (2008, 9–10) toteaa, että lainsäädäntö, säädökset sekä alakohtaiset työehtosopimukset ja työpaikkakohtaiset sopimukset määrittelevät onko organisaatiossa mahdollista tehdä etätöitä tai millaiset mahdollisuudet työntekijällä on perhevapaaseen. Työ, perhe ja muuttuvat sukupuoliroolit – hankkeessa tehdyn haastatteluaineiston perusteella Turpeisen ja Toivasen (2008, 5, 169) mukaan vanhemmat eivät aina käytä mahdollisuutta perhevapaaseen taloudellisten syiden takia. Rahan lisäksi työ antaa vanhemmille mahdollisuuden mielekkääseen tekemiseen, itsensä toteuttamiseen sekä sosiaalisten suhteiden muodostumiseen sekä työyhteisöissä että erilaisissa ammatillisissa verkostoissa. (Lammi-Taskula & Salmi 2009, 46).

Jatkuvan kiireen kokeminen perheissä on ajankäyttötutkimuksen mukaan vähentynyt kaikilla työssäkäyvillä 2000-luvun alusta vuoteen 2010. Silloin tällöin kiirettä kokevien osuus on hieman noussut. Naisista seitsemän prosenttia ja miehistä 14 prosenttia ilmoittivat, ettei heitä vaivannut kiire koskaan. Tutkimuksen perusteella pystyttiin toteamaan, että kiire oli yhdistettävissä ansiotyöhön. (Miettinen & Rotkirch 2012, 22.) Turpeisen ja Toivasen (2008, 5, 167) tekemässä haastattelussa vanhemmat korostivat sitä, ettei työn ja perheen yhteensovittaminen ole kaikissa perheissä ongelma, eivätkä mahdolliset ongelmat aina näy työpaikalla. Kyrönlampi-Kylmänen (2010, 17) toteaa, että työn ja kodin raja saattaa hämärtyä, jos kotona vastaillaan työsähköposteihin sekä työpuheluihin.

Turpeinen ja Toivanen (2008, 166) toteavat, että päätös ylityöiden tekemiseen ei ole vanhemmille aina helppoa, ylityön tekemiseen käytetty aika on pois perheeltä, ja jos vanhempi ei jää ylityöihin koetaan, että työyhteisö jätetään pulaan. Työelämässä ylityöt ovat erittäin yleisiä. Tähän syynä on sekä työntekijän lisätulojen saaminen että työn mitoitus; työnantaja edellyttää ylityön tekemistä, koska se on välttämätöntä. Suurin syy ylityöihin on tapa organisoida työtä. Työelämä luo näin ollen omat paineet työn ja perheen viettämälle yhteiselle ajalle. (Lammi-Taskula & Salmi 2004, 31–32.) Moisio ja Huuhtasen (2007, 45) mielestä työssä ja kotona olevat roolit sekä vanhempainvapaan mahdollisuuden hyödyntäminen vaikuttavat työn ja perheen yhteensovittamiseen.

Perhe-elämän paletti – vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa - tutkimuksen tulosten mukaan etenkin naiset kokivat epäsäännölliset työajat ja

pitkät työpäivät haasteelliseksi. Tästä johtuen naiset kokivat väsymystä eikä energiaa riittänyt tarpeeksi perheelle. (Kinnunen, Malinen & Laitinen 2009, 138.) Viljamaan (2014, 110) mukaan perheiden vanhemmat, jotka käyvät työssä, kantavat huolta toimeentulosta ja jaksamisesta lasten vanhempina. Vanhemmat kokevat syyllisyyttä siitä, etteivät vietä lastensa kanssa tarpeeksi aikaa. Syyllisyydentunne on osa vanhemmuutta. (Sinkkonen 2008, 19.) Lammi-Taskula ja Salmi (2009, 46) painottavat, ettei syyllisyydentunne ole välttämättä vakava uhka perheen hyvinvoinnille. Palkkatyöt tukevat perhettä ja vanhemmuutta sen rytmittäessä arkea, antaessa toimeentuloa, turvallisuutta, kehittymisen mahdollisuutta, toisten aikuisten seuraa sekä ammattitaidon ylläpitämistä. Kyrönlampi-Kylmänen (2010, 53) korostaa, että virkistynyt vanhempi jaksaa paremmin lasten kanssa ja taloudellinen turvallisuus luo perheeseen leppoisan ilmapiirin.

Tilastokeskuksen ja Väestöliiton vuoden 2010 laskelmien mukaan eniten aikaa lasten kanssa leikkimiseen ja ulkoiluun käyttävät korkeasti koulutetut äidit, kun vähemmän koulutetut äidit käyttävät enemmän aikaa lapsen kuljettamiseen päiväkotiin ja harrastuksiin. Tutkija Anneli Miettinen kertoo, että se saattaa kertoa siitä, että korkeammin koulutetut tekevät lasten kanssa sellaisia asioita, joiden tekemisen vähemmän koulutetut siirtävät muiden tehtäväksi. Miettinen korostaa, että korkeammin koulutetut äidit viettävät lastensa kanssa selvästi enemmän aktiivista aikaa verrattuna vähemmän koulutettuihin äiteihin. (Sormunen 2014, 5.)

3.2 Yhteiskunnan rooli työn ja perheen yhteensovittamisessa

Kyrönlampi-Kylmänen (2010, 116) toteaa, että perheen ja työn yhteensovittaminen koetaan hankalaksi ja siinä onnistuminen vaatii organisointia niin kodin ja arjen askareissa kuin myös ajan hallinnassa. Luumin (2005) mukaan yhteiskunta ei arvosta eikä tue vanhemmuutta tarpeeksi, mikä saattaa tehdä vanhemmuudesta uuvuttavaa. Ilolla vastaan otettu lapsi saattaa alkaa tuntua vaivalta ja vastukselta, koska yhteiskunta voi kokea lapsen taloudelliseksi taakaksi. Lapsen ja lapsuuden itseisarvo jää tällöin saavuttamatta. (Luumi 2005b, 14.)

Jarasto, Lehtinen ja Nepponen (1999) kirjoittavat muutoksista yhteiskunnassa ja perheissä. He nostavat esille elämän hektisyyden ja suorituskeskeisyyden, jossa lapset joutuvat sopeutumaan muuttuviin olosuhteisiin. (Jarasto, Lehtinen & Nep-

ponen 1999, 24.) Kivimäki (2008, 4) toteaa, että naisten koulutustason nousemisen ja työmarkkinoille osallistumisen sekä miesten perheenelättäjäyksen heikentymisen myötä on Suomen perheistä muodostunut kahden työssäkäyvän vanhemman perheitä lapsineen. Turpeisen ja Toivasen (2008, 176) mukaan perheen elättäminen on edelleen ensisijaisesti miehen tehtävä.

Yhteiskunta kohdistaa naisille ristiriitaisia paineita. Naisen odotetaan tekevän lapsia ja jäävän kotiin lasten kanssa, mutta samaan aikaan naisen tulisi omistautua omalle työlleen ja edetä urallaan. Äitien ollessa kotona, joutuvat isät tekemään ylitoita, koska kaikki raha on tarpeen. (Kemppinen & Rouvinen-Kemppinen 2004, 52.) Lapsen ollessa alle kolmivuotias, äidillä on mahdollisuus olla perhevapaalla. Tätä mahdollisuutta hyödyntävät useat pienten lasten äidit. Miesten työssäkäyntiin isyys ei ole vaikuttanut vuoteen 2004 mennessä. (Lammi-Taskula & Salmi 2004, 31.) Isällä on mahdollisuus isyysovapaaseen, joka on kestoaltaan enintään 54 arkipäivää, joista 18 päivää isä voi käyttää äidin kanssa yhtä aikaa äidin ollessa äitiysvapaalla. Loput isyysovapaat tulee käyttää ennen kuin lapsi täyttää kaksi vuotta. (STM 2014.) Vuoden 2012 Terveiden ja hyvinvointilaitoksen tekemän tilaston mukaan 1-18 päivän isyysovapaan käytti 84 prosenttia isistä. Lopun isyysovapaan eli isäkuukauden käytti 32 prosenttia isistä. Vanhempainvapaan mahdollisuuden käyttää perheissä useimmiten äiti. Vuoden 2012 tilastotiedon mukaan vanhempainvapaalla oli 1,9 prosenttia isistä. (THL 2014b.)

Työsopimuslain (29.6.2006/533, 1 §, 4 §, 6 § -7 §) mukaan lapsen vanhemmalla on oikeus vanhempainvapaaseen, hoitovapaaseen, osittaiseen hoitovapaaseen, tilapäiseen hoitovapaaseen lapsen sairastuttua ja poissaoloon pakottavista perhesyistä, jos perhettä on kohdannut ennalta arvaamaton sairaus tai onnettomuus. Sosiaali- ja terveysministeriön mukaan vanhempainvapaa ja hoitovapaa antavat molemmille vanhemmille mahdollisuuden olla lapsen kanssa kotona. Hoitovapaa on vanhemmalle palkatonta, mutta hänellä on oikeus kotihoidontukeen sekä mahdollisesti kuntalisään kunnasta riippuen. (STM 2014.) Jos työnantaja suostuu, voi hoitovapaan pitää useammassa osassa. Kotihoidontuki koostuu hoitorahasta ja hoitolisästä sekä mahdollisesta kuntalisästä. Hoitolisään vaikuttavat perheen yhteenlasketut tulot, mutta hoitorahaan ei. Tämä mahdollistaa sen, että vanhempi voi käydä töissä tai olla palkallisella vuosilomalla saaden samalla hoitorahaa. (Kela 2014b.)

Työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen ei ole perheille aina helppoa. Helpotusta vanhemmille tuo tieto, ettei tämän asian kanssa tarvitse olla yksin. Suomessa on kansainvälisesti mittavia sosiaalipoliittisia toimenpiteitä. Lapsiperheen arkea helpottamaan sosiaalipoliittisista toimenpiteistä tärkeitä ovat vanhempainvapaat, subjektiivinen oikeus kunnalliseen päivähoitoon ja oikeus tilapäiseen hoitovapaaseen alle 10-vuotiaan lapsen sairastuessa. (Repo 2009, 403.) Perheen ja työn yhteensovittamisessa oleellista on, että lapsi saa yhteistä aikaa sekä äidin että isän kanssa. Yhdessä lapsen kanssa vietetty aika ei kuitenkaan tarkoita sitä, että kummankin vanhemman tulisi jäädä kotiin samaan aikaan vaan vanhemmuus tulisi jakaa vanhempien kesken niin, että toinen vanhemmista jää kotiin toisen mennessä töihin. (Cacciatore 2005, 32.)

Vanhempainvapaan jälkeen mahdollisuutta kotihoidontukeen käyttää vanhemmista 88 prosenttia. Näistä 97 prosenttia on perheen äitejä. (THL 2014b.) Hallituksessa kaavillaan kotihoidontuelle rakennemuutosta niin, että vanhempien tulee jakaa kotihoidontuelle oikeutettu aika tasan. Tämä tarkoittaisi, että kahden vuoden kotihoidontukikaudesta äiti käyttäisi vuoden ja isä vuoden. Jos äiti tai isä ei halua käyttää omaa osuuttaan, perhe menettää perhevapaat siltä osin. (Valtioneuvosto 2013.) Terveiden ja hyvinvointilaitoksen teettämän Perhevapaat 2013-kyselyn perusteella voidaan sanoa, etteivät pienten lasten vanhemmat kannata hallituksen kaavailemaa rakennemuutosta. Kyselyyn osallistuivat noin 3000 parivuotiaan lasten äitiä ja 2000 isää. Äideistä 11 prosenttia ja isistä 14 prosenttia kannattivat rakennemuutosta, 69 prosenttia äideistä ja 51 prosenttia isistä oli rakennemuutoksesta eri mieltä sekä viidennes äideistä ja kolmannes isistä eivät ottaneet kantaa rakennemuutosehdotukseen. (THL 2014a.)

Turpeisen ja Toivasen (2008, 170) tekemän haastattelun mukaan lasten vanhemmat kokevat osana hyvää vanhemmuutta perhevapaiden täysimääräistä käyttöä, lyhennettyä työviikkoa ja lapsen kotihoitoa kolmivuotiaaksi asti. Hoitovapaalla voi olla toinen vanhemmista, mutta osittaisella hoitovapaalla voivat olla molemmat vanhemmat yhtä aikaa. Osittaisen hoitovapaan voi jaksottaa yhteen tai kahteen osaan, mutta sen tulee kestää yhtä jaksoisesti kuukauden verran. (Kela 2014b.) Jos vanhempi on alle kolmivuotiaan kanssa osittaisella hoitovapaalla, saa hän joustavaa hoitorahaa (STM 2014).

Joustavaan hoitorahaan on oikeus, jos vanhempi tekee töitä viikossa alle 30 tuntia tai enintään 80 prosenttia normaalista työajan pituudesta. Joustavaan hoitorahaan ovat oikeutettuja myös apurahansaajat, yrittäjät ja maatalousyrittäjät, jotka kuuluvat YEL- tai MYEL-vakuutuksen piiriin. (Kela 2014a.) Vuonna 2012 osittaisella hoitovapaalla oli alle kolmevuotiaan lapsen perheitä noin 5500 eli 3,6 prosenttia alle kolmevuotiaista. Vuonna 2012 osittaisella hoitovapaalla olevista oli äitejä 94 prosenttia. (THL 2014b.)

Laki työttömyysturvalain muuttamisen mukaan voidaan yritys- tai työpaikkakohtaisesti sopia kirjallisesti työaikapankista, joka antaa mahdollisuuden säästää työaikaa ja kerääntyneitä vapaita tai yhdistää ne vapaa-ajaksi muutettuja rahamääräisiin korvauksiin sekä nostaa palkallista vapaa-aikaa tai rahakorvausta Tämä mahdollistaa joustavan työhöntulo- ja lähtöajan sekä sen, että vanhemmat voivat saada ylityöt vapaina eikä rahana. (Laki työttömyysturvalain muuttamisesta 1354/2007, 5 §.)

Torppa (2012) viittaa artikkelissaan tekemäänsä haastatteluun Marjatta Kallialan kanssa. Kallialan mukaan lapsen hoitopäivää voidaan verrata vanhemman työpäivään. Nyky-yhteiskunnassa asioita tarkastellaan vain aikuisen näkökulmasta ja miten se vaikuttaa aikuisiin. Lapsen harrastukset lisääntyvät yleensä siinä vaiheessa, jos vanhempi huomaa, että päivähoidosta puuttuu musiikillinen, liikunnallinen ja kuvataiteellinen toiminta. Tämä taas johtaa siihen, että lapsen ja vanhemman päivät pitenevät. Lapsella on oikeus saada yhteistä aikaa vanhemman kanssa. Kalliala rohkaisee vanhempia joustaviin työaikatarkaisuihin, mutta samaan aikaan toteaa tämän vaativan joustoa myös työnantajilta. (Torppa 2012.)

3.3 Leikki-ikäisen hyvä arki

Leikki-ikäisen lapsen arki koostuu usein kodin, perheen ja päivähoidon ympärille. Perhe on lapselle lähin kasvuympäristö, johon hänellä on syvimmat, pysyvimmät ja jatkuvimmat siteet. Perheessä pidetään huolta lapsen fyysisistä, psyykkisistä ja sosiaalisista tarpeista. Valtaosa Suomen lapsista saa kasvaa turvallisen kodin ilmapiiressä. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 35–36.)

Viljamaa (2014, 175) muistuttaa, että kolmevuotias lapsi nauttii siitä, kun saa hääriä keittiössä vanhempien apuna ruuanlaitossa. On tärkeää, että vanhemmat ottavat leikki-ikäisen lapsen mukaan kodinaskareisiin, koska ollessaan leikki-ikäinen, lapsella on herkkyyskausi oppia tekemään töitä. Lapsi nauttii tehdessään samoja asioita kuin äiti ja isä tekevät. Lapsen voi ottaa mukaan esimerkiksi lajittelemaan pyykkiä, tekemään ruokaa tai siivoamaan autotallia. Lasta miellyttää oikea työ, koska hän näkee työnsä tuloksen ja hän saa puuhailla vanhempiensa kanssa. Lapsen ollessa mukana arjen toiminnoissa, hänen ajattelu, tunne-elämä ja toimintakyky kehittyvät. (Kinnunen 2003, 80, 84.)

Lastenohjelmien katsominen, omaehtoinen leikki sekä yhteinen leikki sisaruksen tai ystävien kanssa muodostavat lapsen arki-illan kulun. Omaehtoinen leikki, pelaaminen, yhdessä tekeminen ja vanhemman läsnäolo tuottavat lapselle onnen tunteen arki-illassa. Murhetta lapselle tuottaa vanhempien haluttomuus osallistua lapsen leikkeihin tai peleihin silloin kun lapsi sitä pyytää. Haluttomuuden syynä on usein vanhemman työpäivän jälkeinen väsymys. Lapsi kokee palkkatyön joskus epäoikeudenmukaiseksi, koska se vie vanhemman voimia lapsen ja vanhemman yhteisestä ajasta. (Kyrönlampi-Kylmänen 2007, 145, 163, 168.)

Kyrönlampi-Kylmänen (2010, 20) mukaan lapsen arjessa kohokohta on, kun hän saa leikkiä rauhassa kotona. Lapsen arkeen iloa tuovat television katsominen ja erilaiset pelikonsolit eivät ole sivuuttaneet legoja, nukkeja, palikoita eikä kavereita lasten maailmasta. Lapsi nauttii vanhempiensa seurasta ja heidän kanssa leikkimisestä eikä päiväkotia korvaa kotia. Lapsi haluaa vanhempiensa jakamaan hänen kanssaan sekä ilot että surut. (Kyrönlampi-Kylmänen 2007, 164, 194.)

Viime vuosina on paljon puhuttu laatuajasta, jota vanhemmat viettävät lastensa kanssa. Ajankäyttötutkimukseen osallistuneet yhdistivät laatuajan kiireisiin vanhempiin, jotka yrittävät hyvittää kiireensä lapselle tarjoamalla laatu-aikaa. Kyse-lyyn osallistuneista vain muutama suhtautui myönteisesti lapsen kanssa vietettyyn laatu-aikaan. Loput vastanneista olivat hyvin kriittisiä tai varauksellisia lapsen kanssa vietetystä laatuajasta. Vanhempien mielestä lapsen kanssa vietetty ajan määrä ratkaisee, ei laatu. (Miettinen & Rotkirch 2012, 119–120.)

Ajankäyttötutkimuksen perusteella voidaan todeta, että perheet arvostavat kiireetöntä yhteistä aikaa (Miettinen & Rotkirch 2012, 127). Kiireetöntä yhdessäoloa ja leikkimistä ei voi korostaa liikaa (Kahri 2003, 78). Schmitt (2003, 314) toteaa, että lapset tarvitsevat tavallista arkea tavallisine rutiineineen ja laatuaika on suurin valhe, jonka vanhemmat ovat keksineet lapsilleen. Lapsihaastattelun aineiston perusteella kävi ilmi, että intensiivinen ja rauhallinen yhdessäolo vanhempien kanssa on sitä, mitä lapset kaipaavat ja tarvitsevat. Tämä tukee käsitystä siitä, että lapset eivät kaipaa ”huvipuisto-vanhempia”. (Kyrönlampi-Kylmänen 2007, 165.)

Useat vanhemmat pitävät tärkeänä, että lapsella on aktiviteetteja ja harrastuksia. Harrastukset usein vievät aikaa lapsen tarvitsemalta leikkiajalta (Jarasto, Lehtinen & Nepponen 1999, 38.) Rautiaisen (2001, 29) mukaan lapselle tarjottuja virikkeitä tulisi vähentää vaikka nyky-yhteiskunnassa arvostetaan erilaisten virikkeiden tarjoamista. Leikki-ikäinen ei tarvitse varsinaista harrastusta jos hän on päivän hoidossa. Hoidossa leikki-ikäisille on järjestetty monipuolista toimintaa, joten iltaisin vanhemmat voivat keskittyä lapsen kanssa yhdessä olemiseen. Jos leikki-ikäistä viedään arkena hoitopäivän jälkeen harrastuksiin, on se pois vanhemman ja lapsen yhteisestä ajasta. Jos leikki-ikäinen lapsi on päivät kotona vanhempansa kanssa, eikä hänellä ole kotona eikä pihapiirissä leikkikaveria, voi hänen kanssa mennä leikkipuistoon tai viedä hänet leikki-ikäisille suunnattuun kerhoon. Nämä edesauttavat leikki-ikäisen lapsen sosiaalisen kasvun kehittymisessä. (Kinnunen 2003, 73.)

Tärkeysjärjestys tulee muistaa lapsiperheissä. Vanhemman tulisi asettaa aina lapsi etusijalle. Lapseen tulee panostaa aikaa. Vanhempien tulisi pysähtyä ja hiljentää vauhtia arjessa, jotta perhe voisi paremmin. Lasten hoito vie aikaa ja näin vanhemman tulee ottaa sitä aikaa pois jostakin muusta toiminnosta. Arjen kiireitä voidaan ennakoida muun muassa tekemällä ruokaa valmiiksi pakastimeen ja laittamalla vaatteet valmiiksi jo illalla. Kemppisen ja Rouvinen-Kemppinen toteavatkin, että kiire johtuu arjen huonosta organisoinnista. (Kemppinen & Rouvinen-Kemppinen 2004, 48–50.)

4 LEIKIN MONINAINEN MAAILMA

Leikki on paljon enemmän kuin pelkästään asia, jota tehdään huvin vuoksi. Leikin avulla lapsi muodostaa käsityksen itsestään ja ympäristöstä, saavuttaa seuraavia kehitysaskeleita sekä muodostaa siteen vanhempiinsa. Lapsen sosiaalisen, fyysisen, psyykkisen ja emotionaalisen kehityksen kannalta leikki on tärkeää. (Vau.fi 2013.) Ylitalo (2011, 58) korostaa konkreettisen leikin ja muun tekemisen tärkeyttä. ”Leikki on tärkeää omana itsenään.” Leikki tarvitsee toteutuakseen sopivan olosuhteen, riittävästi aikaa ja tilaa sekä leikkiin sopivia välineitä. Vanhempi voi tukea lasta leikissä ja näin ollen yhteiset leikit voivat jatkua lapsen omaehtoisina leikkeinä. Lapsen henkisen kehityksen kannalta omaehtoinen leikki on tärkeää. Se, mitä lapsi oppii leikkiessään, on tärkeää myös vanhemmalle. (Vehkalahti & Urho 2013, 8–9.)

4.1 Leikin määritelmiä

Woodin ja Attfieldin (2005, 5) mukaan leikkiä on vaikea määritellä yksiselitteisesti, koska leikki on aina kontekstisidonnaista ja leikkityylejä on erilaisia. Kempainen ja Rouvinen-Kemppinen (2004) toteavat, että leikki on lapsen työtä. Leikin avulla lapsi tutustuu ympäröivään maailmaan ja hahmottaa todellisuutta. Ajan saaminen lapsen omille leikeille on tärkeää. Kemppisen ja Rouvinen-Kemppisen mielestä tämän päivän lelut eivät jätä tarpeeksi tilaa lapsen omalle mielikuvitukselle ja lapsen tulisi enemmän viettää aikaa luonnossa, jossa hän voisi kehittää fyysisiä ja motorisia taitoja sekä keskittymiskykyä. (Kemppinen & Rouvinen-Kemppinen 2004, 95.) Leikki voi olla vakavaa ja tarkoituksellista tai huoletonta ja tarkoituksetonta. Leikkiä voidaan kuvata korkealla motivaatiolla, luovuudella ja oppimisella, mutta samaan aikaan voidaan sanoa, että leikki voi olla tarkoituksetonta puuhastelua. (Wood & Attfield 2005, 2.)

Karimäen (2005) teoksessa Callois’in (1958) mukaan leikki on vapaaehtoista ja kuvitteellista sekä ennakoimatonta toimintaa. Karimäki (2005) nostaa teoksessaan esille myös Huizingan (1967) määritelmän, jonka mukaan leikki on vapaaehtoista toimintaa, jota kuvaa tietty paikka ja aika sekä hyväksytyt ja sitovat säännöt. Molemmat määritelmät perustuvat lapsen vapaaehtoisuuteen osallistua leikkiin ja leikin vapauteen. (Karimäki 2005, 107.) Kyrönlampi-Kylmänen (2010) viittaa

lastentarha-aatteen alulle panijaan Friedrich Fröbeliin (1782–1852). Hän halusi vanhempien huolehtivan siitä, että lapsella on mahdollisuus leikkiin. Fröbel korosti leikin kautta oppimista tässä hetkessä; leikki on Fröbelin mukaan lapsen elämän ja varhaiskasvatuksen ydintä. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 88.) Kalliala (2003) viittaa myös Fröbeliin, joka on sanonut leikillä olevan tärkeä merkitys lapselle tässä ja nyt: leikkivästä lapsesta tulee omaa ja toisten hyvinvointia arvostava yksilö. Leikki on vapaaehtoista eikä siihen voi pakottaa. Leikin hauskuus tulee todelliseksi silloin kun se tapahtuu spontaanisti. (Kalliala 2003, 184–185.)

Wood ja Attfield (2005) viittaavat Meckleyn (2002) määritelmään leikistä. Leikki on lapsen oma valitsema ja oma keksimä. Leikki voi olla teeskentelyä, mutta se toteutuu aivan kuin se olisi totta. Leikissä ei tule keskittyä lopputulokseen vaan tärkeää on keskittyä itse prosessiin eli tekemiseen. Leikki voi toteutua vain lasten kesken, eivätkä aikuiset voi leikkiä lasten leikkejä. Aikuisen rooli on lapsen leikin suunnittelun tukemisessa, tilan tarjoamisessa ja turvallisuuden luomisessa. Näin lapsi pystyy parhaiten oppimaan leikin avulla. (Wood & Attfield 2005, 4–5.)

Leikki on merkityksellistä ja symbolista, koska leikki yhdistyy kokemuksiin. Se on vapaaehtoista ja samaan aikaan itsessään motivoivaa. Leikkiin kuuluu olennaisesti säännöt ja leikistä nauttiminen. (Fromberg 1987, Woodin & Attfieldin 2005, 6 mukaan.) Leikki vaatii toteutuakseen aikaa ja leikkirauhaa. Tätä edellytetään etenkin kun puhutaan omaehtoisesta leikistä, annetaan aikaa leikin syntymiselle ja toteutumiselle. Leikki edellyttää myös tilaa, jossa voidaan käyttää leikin toteuttamiseen erilaisia materiaaleja. Mieluisat materiaalit ovat muokattavia ja monikäyttöisiä. Leikki syntyy lapsen omista kokemuksista, jossa vanhemmat toimivat roolimallina ja leikin tärkeimpänä perustuksena toimii vuovaikutus sekä aito läsnäolo. (Mikkola & Nivalainen 2009, 55.)

Lapsi toteuttaa omia tavoitteitaan omatoimisessa ja vapaassa leikissä. Lapsi päättää itse mistä leikki alkaa ja mihin se loppuu. Leikkimisen prosessin lapsi oppii leikkimällä itseään osaavamman kanssa. (Helenius & Korhonen 2011, 69.) Leikin tulee olla vapaaehtoista, koska silloin leikki on hauskaa ja viehättävää. Silloin lapsi uppoutuu leikkiin täysin ja kokee flow'n. Flow eli virtauksen kokemus on tunne, johon kuuluu iloa ja riemua. Leikki tuottaa näin ollen lapselle mielihyvää sekä nautintoa. (Kalliala 2003, 185–186.)

Mikkolan ja Nivalaisen (2009) mukaan leikki on enemmän kuin vierailu jonnekin ja sieltä paluu todellisuuteen. Se on uteliaisuutta ja ideoita. Leikki on tila, missä lapsi käsittelee omia havaintoja ja kokemuksia sekä pohtii mieltä askarruttavia asioita. Mikkola ja Nivalainen ovat viitanneet Vygotskyyn, jonka mukaan leikin tehtävänä on täyttää lapsen toiveita, jotka syntyvät lapsen tarpeista ja haluista. (Mikkola & Nivalainen 2009, 54.) Airaksen ja Brummerin (2003) mukaan leikki opettaa, parantaa ja tuo vaihtoehtoja lapsen elämään. Leikki tuottaa lapselle mielihyvää ja se on aktiivista toimintaa. Leikillä on myös parantava vaikutus ja se suojelee lasta: se on välttämätöntä lapsen kokonaisvaltaisen kasvun ja kehityksen kannalta. (Airas & Brummer 2003, 182.) Kalliala (2003, 184) korostaa, että leikki on korkein aste lapsen kehityksessä, jonka avulla lapsesta tulee kyvykäs ja uuttera.

4.2 Leikki lapsen kehityksen näkökulmasta

Lehtinen, Turja ja Laakso (2011) nostavat esille Jean Piaget'n teorian, miten leikki vaikuttaa lapsen kehitykseen. Piaget'n (1962) mukaan leikki ja lapsen kognitiivinen kehitys ovat yhteydessä toisiinsa. Leikissä kehittyy sekä ajattelu että havainnointi, jotka etenevät vaiheittain. Leikin kautta lapsi kehittyy myös sosiaalisesti. 1–2-vuotiaana lapsi leikkii enimmäkseen yksin, mutta toisen ikävuoden aikana kehittyy rinnakkaisleikki. (Lehtinen, Turja & Laakso 2011, 237.) Lapsen ollessa 2–3-vuotias, ei hän osaa vielä juurikaan leikkiä toisen samanikäisen kanssa. Leikkiminen onnistuu rinnakkain siten, että molemmilla on omat lelut. (Kahri 2001, 77; Karvonen & Lehtinen 2009, 22.) Lehtisen ym. (2011, 237) mukaan rinnakkaisleikin jälkeen lapsella kehittyy yhteisleikki. Leikkiessään muiden kanssa lapsi oppii selvittämään konfliktitilanteita (Kansanen & Manninen 2006, 38).

Tärkeää on, että lapsi saa leikkiä ja hassutella rauhassa. Lapsen normaaliin leikkiin ei näin ole tarvetta puuttua. (Airas & Brummer 2003, 176.) Leikin avulla lapsella kehittyy minäkäsitys. Ensimmäisen ja toisen ikävuoden aikana lapsi oppii ymmärtämään esineiden merkityksiä. Lapsi oppii merkityksiä seuraamalla vanhempiaan. Myöhemmällä iällä lapsi oppii käsittelemään ihmisten keskinäisiä suhteita leikissä. Lapsi tutkii ympäröivää maailmaa ja näin ollen kehittyy leikkimällä. (Vähänen 2004, 42, 45.) Hintikan (2004, 25) mukaan lapsi rakentaa omaa identiteettiään leikin avulla.

Lapsen älyllisen kehityksen kannalta leikin aktiivisuus ja vuorovaikutuksellisuus ovat tärkeitä asioita (Vähänen 2004, 53). Leikki on lapselle luonnollinen ja ominainen tapa toimia sekä ajatella. Leikin avulla lapsi oppii monia merkityksellisiä asioita, jotka eivät välttämättä näy ulospäin. Lapsi oppii leikkiessään, ei leiki oppiakseen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 20.) Leikin kautta lapsi oppii kieltä, tunteiden säätelyä, empatiakykyä, sosiaalis-emotionaalisia taitoja, ongelmanratkaisukykyä, luovaa ajattelua, assosiativista sujuvuutta, joustavaa yhdistelemistä, hypoteettista ja kausaalista ajattelua sekä kykyä erottaa leikki ja ulkoinen todellisuus. Varhaiskasvatuksen dosentti ja lastentarhanopettaja Kalliala (2003) kirjoittaa Vygotskysta, jonka mukaan leikki on lapsen älyllisen kehityksen kannalta välttämätöntä, koska abstrakti ajattelu kehittyy kuvitteellisissa tilanteissa. (Kalliala 2003, 188–189.)

Leikkiessään lapsi toistaa jo aiemmin kokemaansa ja samaan aikaan tuo esille sitä, mitä vielä haluaisi kokea. Lapsi siirtää omat kokemukset itsestään pois lelulle, jolla leikkii. Lelu on se, joka tuntee ja toimii, eikä lapsi itse. Leikin aikana lapsi siis tutkii itseään samaan aikaan leikissä ja itsensä ulkopuolella. (Airas & Brummer 2003, 165.) Leikissä lapsi tuo ilmi asioita, joita hän ei muuten vielä ymmärrä. Lapsen kuvitteellinen leikki toimii väylänä ulkoisista kokemuksista sisäiseen ymmärtämiseen. Lapsen omat halut ja leikin säännöt voivat aiheuttaa leikissä ristiriitatilanteita. Näissä tilanteissa lapsi pääsee harjoittelemaan kehityksensä seuraavaa tasoa. (Vähänen 2004, 45.)

4.3 Esine-, musiikki- ja laululeikit sekä liikuntaleikit

Vuoden ikäisenä lapsi kiinnostuu esineistä. Esineillä leikkiessään lapsi oppii kädentaitoja ja ymmärtää ympäristöään. Lapsi heittää palloa, mutta ei osaa vielä suunnata palloa tiettyyn suuntaan. Vuoden ikäisenä lapsi kasaa palikoita päällekkäin ja kahden vuoden ikäisenä rakentaminen onnistuu hyvin. (Karvonen & Lehtinen 2009, 16.) Esinetoiminnoissa lapsi pyrkii toimimaan aikuisen tavalla. Esineleikeissä lapsi rakentaa tietoa kustakin esineestä. (Helenius & Korhonen 2011, 73.)

Kahrin (2001) mukaan erityisesti nuket ja pehmolelut ovat mukana 1–2-vuotiaan leikeissä. Nuket ovat hyvin tärkeitä lapsen tunne-elämän kannalta, lapsi voi leik-

kiessään käydä läpi omia tunnekokemuksiaan. Leikkiessään lapsi kohtelee nukkea samalla tavalla kuin hän kokee itseään kohdeltavan. Autoleikit tulevat tässä iässä mukaan lapsen leikkeihin. Tulee muistaa, että kaikki lapset ovat yksilöllisiä; kaikki pojat eivät tykkää autoista ja kaikki tytöt eivät tykkää nukeista. Hiekkalaatikko-leikit ovat 1–2-vuotiaille hyvin mieluisia sekä vesileikit, joita vanhemmat voivat järjestää kylpyhetken aikana. Pienetkin lapset nauttivat luonnonmateriaaleista leikkivälineinä, jolloin lapsi saa käyttää leikkiessään omaa mielikuvitustaan. (Kahri 2001, 65–67.)

Kädentaidolliset leikit kuuluvat 2–3-vuotiaille lapsille, jolloin lapsi oppii tekemään palapelejä, pujottelemaan helmiä ja laittamaan puupalikoita oikeista aukoista laatikkoon. Lapsi voi myös alkaa jo piirtämään ja maalaamaan sekä muovailemaan, sillä lapsi nauttii väreistä ja erilaisten materiaalien tunnistelusta. 2–3-vuotiaan lapsen kanssa voi myös leikkiä nukketeatteria, josta voi olla apua arkisissa haasteissa. Jos nukke pyytää lasta pukeutumaan, niin se voi olla toimivampaa kuin äidin pyytämänä. Tässä iässä lapsella alkavat roolileikit, jotka voimistuvat jatkossa. (Kahri 2001, 80–84.)

Erilaiset laulut, lorut ja riimit tukevat lapsen puheen kehityksessä (Kahri 2001, 75). Laululeikeissä lapset toimivat laulun sanojen mukaan, liikkuen ja rooleja esittäen. Sormileikit pitävät sisällään lauluja ja loruja, jolloin leikitään yleensä istuallaan sormia ja käsiä käyttäen. (Helenius & Lummelahki 2013, 175.) Lapset pitävät tanssimisesta ja liikkumisesta musiikin tahtiin, loruista ja soittimien soittamisesta (Kahri 2001, 63, 67, 84).

Kahri (2001) toteaa, että lapsi oppii paljon uusia taitoja, kuten pystyasennossa liikkumisen, lapsen ollessa reilun vuoden ikäinen. Näin ollen liikkuminen kehittyy nopeasti. 1–2-vuotiaalle lapselle on ominaista liikkumisen harjoittelu, lapsi alkaa juosta, kävellä, kiivetä, heittää, vetää, työntää ja kantaa. Pienelle lapselle matkimisleikit ovat arkipäivää, jolloin hän seuraa hyvin tarkkaan aikuisen puuhia. (Kahri 2001, 59, 62, 64.) Kahden vuoden iässä lapsi nauttii liikunnallisista leikeistä, tällöin oma liikkuminen on jo varmempaa. Tässä iässä lapsi alkaa soveltaa jo opittuja perusliikuntamuotoja. Hiipiminen, tasapainoilu, kiipeily, hyppiminen, tanssiminen ja jumppaaminen kuuluvat 2–3-vuotiaan leikkeihin. (Kahri 2001, 78–

79.) Karvosen ja Lehtisen (2009, 21) mukaan 3-vuotiaalla on erittäin suuri liikumisen tarve.

4.4 Rooli- ja mielikuvitusleikit

Roolileikki koostuu leikkijöiden erilaisista rooleista. Roolivalinnoissa näkyy valankäyttö ja lapsen persoonallisuus. Leikillä voi olla jokin aihe tai teema. (Helénus & Lummelehti 2013 105, 107.) 1–2-vuotiaana lapsi seuraa aikuista ja toistaa aikuisen tekemisiä (Kahri 2001, 64). Ensimmäiset merkit lapsen kuvitteluleikistä tulevat esille ensimmäisen ikävuoden lopulla ja toisen ikävuoden alussa. Tällöin lapsi alkaa irtaantua tässä ja nyt todellisuudesta ja rupeaa jäljittelemään aiemmin nähtyä ja kuultua. Kuvitteluleikki hallitsee lapsen leikkiä hänen ollessa kaksivuotias. (Kalliala 2003, 190.)

Kolmevuotiaan lapsen mielikuvitus on vilkasta, mielikuvitusystävät ovat yleisiä ja lapselle tärkeitä. Lapsi voi kertoa tarinoita, joita hän pitää totena. Aikuisen tulee tukea lapsen mielikuvitusta, mutta samalla lapselle tulee kertoa todellisuuden ja fantasian eroja. Lapsi leikkii tässä iässä myös muiden lasten kanssa ja nauttii monenlaisista leikeistä. Lapselle tulee antaa rauhaa omille leikeille, mutta tulee myös keksiä yhteisiä leikkejä vanhemman kanssa. Leikkiessään lapsi käy läpi päivän tapahtumia. Kirjojen lukeminen, tanssiminen ja laulaminen ovat osa 3-vuotiaan lapsen leikkiä. (Kahri 2003, 13.)

Aiemmin tehtyjen tutkimusten mukaan äidillä on suuri rooli lapsen mielikuvitusleikeissä. Äidin ollessa mukana leikissä, leikki kestää kauemmin ja leikki on myös laadullisesti monipuolisempaa kuin mitä lapsen leikkiessä yksin. (Ugaste 2005, 49.) Lapsen kuvitteluleikissä on tärkeää lapsen ja vanhemman välinen vuorovaikutus, koska vanhempi voi lapsen kuvittelukyvyn kehittymiseen vaikuttaa kuvaillemalla, nimeämällä, näyttämällä, lisäämällä, kyselemällä ja vastaamalla lapsen aloitteisiin kuvitteluleikissä. Myös lapsen vanhemmilla sisaruksilla on rikastuttava vaikutus lapsen kuvitteluleikissä. (Kalliala 2003, 191.) Roolileikeissä lapsi saa kokemuksen jonkun toisen tunteista, mikä auttaa samalla ymmärtämään toisen ihmisen tunteita (Webster-Stratton 2005, 33–34).

Lapsi käyttää mielikuvitusta leikkiessään, joten hän ei tarvitse leikkimistä varten useita valmiita leluja. Lapsen luovuus kehittyy, kun hän ei aina käytä leikkiessään valmiita leluja. Sisä- ja ulkoleikeissä lapsi voi käyttää vanhoja verhoja, päiväpeitteitä, mattoja, tyynyjä, vanhoja kattiloita, autonrenkaita, puulaatikoita, rautaromua ja laudanpätkiä. Herkkyyskausi lapsen mielikuvituksen syntymiselle on lapsen leikki-ikä. Mielikuvituksen kehittyminen mahdollistaa taidot päättelyyn, suunnitteluun ja johtopäätösten tekemiseen lapsen kasvaessa. Kaiken ajattelun lähtökohdiana on mielikuvitus. Parhaiten lapsi pystyy kehittämään mielikuvitustaan roolileikkien avulla. (Kinnunen 2003, 70–73.)

Poikien ja tyttöjen roolileikit ovat erilaisia. Poikien roolileikit keskittyvät urotekoihin. Pojat leikkivät muun muassa salapoliisi- ja taisteluleikkejä. Vastaavasti tyttöjen roolileikeissä korostuu asettuminen toisen asemaan. Tytöt leikkivät koti- ja lääkärileikkejä. (Helenius 2004a, 36.) Kyrönlampi-Kylmäsen (2010, 82–83) mukaan poikien leikeissä korostuvat hyvän ja pahan vastakkainasettelu kun vastaavasti tyttöjen leikeissä korostuvat hoivaamis- ja nukkeleikit. Sinkkonen (2008, 246) painottaa, että on olemassa useita sukupuolineutraaleja leikkejä eivätkä kaikki lapset mahdu kaavaan, jossa on eroteltu tyttöjen ja poikien leikit.

5 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE

Opinnäytetyön tarkoituksena on lisätä vanhempien tietämystä omasta roolistaan lapsen leikissä sekä tuoda esille ennakkoinnin ja organisoinnin merkitys arjessa. Tarkoituksena on laajentaa vanhempien ymmärrystä leikin tärkeydestä lapsen kehitykselle sekä vanhemman ja lapsen yhteiselle vuorovaikutukselle. Tavoitteena on tuoda esiin Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lahden yhdistyksen perhekahviloissa käyvien vanhempien ajatuksia ja mielteitä roolistaan lapsen omaehtoisessa sekä lapsen ja vanhemman yhteisessä leikissä, sekä ajatuksia leikin hyödyistä että haasteista, jotka estävät tai vaikeuttavat lapsen ja vanhemman yhteistä leikkiä arjen keskellä. Tavoitteena on tuoda esiin vanhempien mielipiteitä myös siitä, kuinka yhteiskunta voisi omalta osaltaan mahdollistaa lapsen ja vanhempien yhteistä aikaa. Opinnäytetyön myötä MLL:n Lahden yhdistys voi hyödyntää tutkimustuloksia ja leikkivinkeistä koostuvaa seinätaulua perhekahvilatoiminnassa sekä muissa toiminnoissa lapsiperheiden parissa.

Tavoitteena on myös tehdä Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lahden yhdistykselle seinätaulu (liite 4), joka koostuu sekä vastaajien antamista että teoriasta poimituista leikkivinkeistä. Seinätaulu tulee jokaisen perhekahvilan seinälle sekä perhekahviloiden toimintakansioihin asiakkaiden nähtäville. Seinätaulu tulee lisäksi Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lahden yhdistyksen kotisivuille ja se jaetaan kaikille Lahden yhdistyksen jäsenille jäsenkirjeen mukana.

Tutkimuskysymykset ovat:

1. Millaisia leikkejä vanhemmat leikkivät arjessa lapsensa/ lastensa kanssa?
2. Millaisena vanhemmat kokevat roolinsa ja läsnäolonsa yhteisessä leikissä?
3. Mitä vanhemmat ajattelevat läsnäolostaan lapsen omaehtoisesta leikistä?

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tässä luvussa kerromme, miten toteutimme tutkimuksen. Tuomme esille tutkimus- ja tiedonhankintamenetelmät, tutkimuksen aineiston hankintatavan sekä menetelmän, jonka avulla kävimme aineistomme läpi. Luvun lopussa kerromme, kuinka saavutimme tutkimuksen eettisyyden ja luotettavuuden.

6.1 Laadullinen tutkimus

Opinnäytetyö on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Laadullisen tutkimuksen aineisto on yksinkertaisimmillaan tekstiä. Aineisto voi koostua haastatteluista, päiväkirjoista, kirjeistä tai muusta kirjallisesta ja kuvallisesta aineistosta. (Eskola & Suoranta 1998, 15.) Tuomi ja Sarajärvi (2009, 103) määrittelevät laadullisen tutkimuksen aineistoksi kaiken kirjalliseen muotoon tuotetun materiaalin. Laadullinen tutkimus perustuu useimmiten pieneen tutkittavien määrään. Aineistoa tutkitaan perusteellisesti ja pyritään näin ollen tuottamaan tarkkaa tietoa. Kvalitatiivisen tutkimuksen avulla pyritään kuvaamaan ja ymmärtämään jotakin ilmiötä. (Eskola & Suoranta 1998, 18, 61.)

Laadullisen tutkimuksen avulla selvitämme vanhempien ajatuksia roolistaan lapsen omaehtoisessa sekä vanhemman ja lapsen yhteisessä leikissä. Kvalitatiiviselle tutkimukselle tyypillistä on suora kontakti ja havainnointi, sanat ja lauseet, ilmiön kuvaaminen, syvälinen ymmärtäminen ja mielekkään tulkinnan antaminen sekä tutkimuksen tekeminen oikeassa kontekstissa (Kananen 2008, 24–25).

Toteutimme opinnäytetyön laadullisena tutkimuksena. Päiväkirjojen avulla selvitimme ja toimme esille vanhempien ajatuksia, mietteitä ja kokemuksia omasta roolistaan lapsen leikissä. Valitsimme kvalitatiivisen menetelmän, koska se antoi meille mahdollisuuden tutkia aiheitamme päiväkirjamenetelmän muodossa siitä, millaisena vanhemmat kokevat oman roolinsa lapsen leikissä. Erilaiset kirjalliset tuotokset ovat luotettavampi tapa kerätä aineistoa kuin haastattelu. Kirjallisissa tuotoksissa ihminen pystyy paremmin hyödyntämään omaa muistiaan ja näin ollen aineisto koostuu tutkimuksen kannalta oleellisista asioista. (Kananen 2008, 82.)

6.2 Tiedonhankinta

Tiedonhankinnassa olemme käyttäneet apuna MELINDA-, NELLI-, MASTO-, KIRKES- ja HELGA- tietokantoja. Tiedonhaussa olemme käyttäneet useita hakusanoja, kuten leikki, vanhemmuus, vanhemmat ja leikki, vanhemmat ja lapsen leikki, lapsen leikki, vanhemman merkitys leikissä, vuorovaikutusleikit ja mielikuvitusleikit. Olemme keskittyneet tiedonhankinnassa pääasiassa kirjallisuuteen ja aiheeseen liittyviin tutkimuksiin. Kirjallisuuden lisäksi olemme hyödyntäneet aiheeseen liittyviä luotettavia internet-sivustoja, jotta saisimme monipuolisen katsannon käytettävissä oleviin lähteisiin.

Tiedonhankinnassa olemme keskittyneet aineiston luotettavuuteen sekä aineiston ikään. Tutkimusta tehdessämme emme ole käyttäneet yli kymmenen vuotta vanhoja lähteitä paitsi jos lähde on luotettava ja tutkimuksemme kannalta oleellinen. Käyttämämme kirjallisuus on keskittynyt lapsiperheiden arkeen, vanhemmuuteen ja 1–3-vuotiaiden lasten leikkiin, koska päiväkirjojen perusteella opinnäytetyön lasten ikähaarukaksi muodostui 1–3-vuotiaat. Lapsiperheiden arjesta ja leikistä löysimme myös useita tutkimuksia, joita olemme hyödyntäneet omassa tutkimuksessa. Aikaisemmista tutkimuksista olemme nostaneet teoriaosuuteen tutkimuksen kannalta oleelliset tiedot.

6.3 Aineiston hankinta

Olemme hankkineet aineiston Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lahden yhdistyksen kahdesta perhekahvilasta. Perhekahvilat valikoituivat sen mukaan, että tavoittaisimme mahdollisimman laajan kävijäkunnan sosiaalisen aseman ja vastaajien iän näkökulmasta katsottuna. Mannerheimin Lastensuojeluliiton perhekahvilat ovat lasten ja vanhempien kohtaamispaikkoja, joihin osallistuminen on ilmaista (MLL-Lahti 2013). Perhekahviloissa vanhemmat pääsevät vuorovaikutukseen muiden vanhempien kanssa ja voivat näin ollen jakaa kasvatuksen haasteita ja onnistumisen kokemuksia. Vanhemmat saavat toisistaan vertaistukea. Perhekahviloissa lapset pääsevät harjoittamaan sosiaalisia taitoja jo pienestä pitäen.

Tutkimuksen aineisto koostuu vanhempien kirjoittamista päiväkirjoista. Askartelimme päiväkirjat, joihin kirjoitimme runoja, loruja ja laulunsanoja (liite 3), joiden

tarkoituksena oli herättää vanhemmissa tunteita ja ajatuksia roolistaan lapsen omaehtoisessa leikissä sekä lapsen ja vanhemman yhteisessä leikissä, vanhemman oman lapsuuden sekä vanhemmuuden ajalta. Päiväkirjojen kysymykset (liite 2) on koottu tutkimustehtävän perusteella. Kaikki kysymykset laadimme itse, muutama miin kysymyksiin linkitimme mukaan teorian tietoa.

Ennen aineiston keruuta perhekahviloissa, esitestautimme kysymykset muutamilla vanhemmilla, jotta saisimme tietoa kysymysten toimivuudesta varsinaista tutkimusta tehdessämme. Esitestauksessa vanhemmat antoivat kritiikkiä joidenkin kysymysten asettelusta ja antoivat vinkin, että päiväkirjan vastaamiseen on hyvä antaa tarpeeksi aikaa. Esitestauksesta saadun palautteen myötä muokkasimme muutamia kysymyksiä ja annoimme perhekahviloiden vanhemmille kaksi viikkoa aikaa päiväkirjan täyttämiseen. Kysymysten esitestaaminen oli tärkeää, koska siten saimme muokattua ja selkeytettyä kysymyksiä. Kahden viikon vastausaika antoi vanhemmille mahdollisuuden paneutua päiväkirjoihin arjen keskellä. Perhekahviloissa käydessämme, annoimme 13 halukkaalle vanhemmalle päiväkirjan, joista seitsemän vanhempaa palauttivat päiväkirjan. Kuusi päiväkirjaa jäi palauttamatta. Syitä palauttamatta jättämiseen saattoivat olla vanhempien työkiireet, kotityöt ja muut arjen kulkuun vaikuttavat asiat, jotka ovat osa perheiden arkea.

Tutkimuksessa päädyimme puolistrukturoituun haastatteluun, jossa kysymysten asettelu on kaikille vastaajille sama ja haastateltava saa vastata kaikkiin kysymyksiin omin sanoin (Eskola & Suoranta 1998, 87). Käytimme puolistrukturoitua lomakehaastattelua päiväkirjamenetelmänä, joka mahdollisti laadukkaampien vastausten antamiseen kun käytössä oli enemmän aikaa ja vanhemmat saivat vastata kysymyksiin omaan tahtiin. Puolistrukturoidun lomakehaastattelun puutteeksi voi osoittautua yhden vastaajan täysin poikkeavat vastaukset verrattuina muiden vastaajien vastauksiin. Puutteena nähdään myös kysymysten laadinnan haasteellisuus. Puolistrukturoidun haastattelun toimivuus tulee esille silloin kun vastaajajoukko on yhtenäinen ja tutkimuksen kannalta oleelliset kysymykset ovat tunnistettavissa. (Vuorela 2005, 39.) Tutkimuksessa oli oleellista, että vastaajat ovat vanhempia, koska heillä on kokemustietoa tutkimuksen aiheesta. Puolistrukturoidun lomakehaastattelun toteuttamisessa oli tärkeää, että saimme laatimiemme kysymysten kautta vastauksen tutkimuskysymyksiin.

6.4 Aineiston analysointi

Tutkimuksessa teimme aineistolähtöisen sisällönanalyysin. Sisällönanalyysin tarkoituksena on saada kerätty aineisto järjestettyä tiiviisti ja selkeästi niin ettei alkuperäisen aineiston viesti katoa. Sisällönanalyysillä pyritään luomaan irrallisesta aineistosta selkeä ja yhtenäinen kokonaisuus. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108.)

Teimme tutkimukseen aineistolähtöisen sisällönanalyysin, koska tarkoituksena oli tuottaa käsitteellistä tietoa kerätyistä aineistosta aiheeseemme liittyen.

Aineistolähtöinen sisällönanalyysi on kolmivaiheinen prosessi. Siihen kuuluvat aineiston pelkistäminen eli redusointi, aineiston ryhmittely eli klusterointi sekä teoreettisten käsitteiden muodostaminen eli abstrahointi. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108.) Nämä ovat analyysivaiheita, joiden mukaan etenimme aineiston analyysissä. Luimme päiväkirjat useaan otteeseen ennen kuin lähdimme toteuttamaan varsinaista analyysiä. Huolellisen lukemisen tarkoituksena oli ymmärtää aineiston pääasiallinen sisältö. Aineiston pelkistämässä poimimme vastauksista kaiken tutkimuksen kannalta oleellisen tiedon jättämällä epäoleellisen tiedon pois. Poimimme samankaltaisuuksia yliviivaamalla aineistosta tutkimuksen kannalta tärkeät asiat, joiden perusteella muodostimme niistä alaluokkia ja yläluokkia, eli ryhmittelimme aineistoa. Ala- ja yläluokkien sekä yhdistävien luokkien muodostamisessa meillä oli apuna taulukko, johon kirjasimme aineistosta kaiken tärkeän ja oleellisen tutkimuksen kannalta. Näin saimme tutkimukseen nostettua oleellisia käsitteitä. Viimeisessä vaiheessa muodostimme yläluokista yhdistäviä luokkia, joiden avulla saimme koottua opinnäytetyön teoriaosuutta.

6.5 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkijan tulee huomioida tutkimusta tehdessään tutkittavien suoja. Tutkittavien suojaan kuuluu tietoisuus vapaaehtoisuudesta, tutkimuksen tavoitteista, menetelmistä ja mahdollisista riskeistä. Olennaisena tutkittavien suojaan kuuluu myös luottamuksellisuus, anonymisyys ja rehellisyys. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 131.)

Tutkimuksen eettisyys tulee esille tutkimuksen perustelussa. Vastaavanlaisia tutkimuksia on tehty varhaiskasvatukseen ja päiväkodissa työskenteleville, mutta tutkimuksia vanhempien ajatuksista roolistaan lapsen leikissä arjen keskellä on

tehty vähemmän. Tämä kertoo siitä, että tutkimuksemme on tarpeellinen. Tutkimusmenetelmä antoi vastaajille aikaa prosessoida omia ajatuksiaan, kokemuksiinsa ja mielipiteitään aiheesta. Tutkimuksen kannalta oli oleellista, että vastaajat olivat kaikki vanhempia.

Käydessämme perhekahviloissa kertomassa laadullisen opinnäytetyömme tarkoituksesta ja tavoitteista sekä päiväkirjamenetelmästä, painotimme vanhemmille, että tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista. Tutkimuksen eettinen näkökohta tulee esille vastaajien mahdollisuudessa kieltäytyä osallistumasta tutkimukseen. Kerroimme kaikille vanhemmille saatekirjeessä (liite 1) olleet asiat; tutkimuksen perustelu, miksi koimme sen tärkeäksi ja mikä heidän roolinsa on tutkimuksessa.

Korostimme myös sitä, että päiväkirjaan ei tule vanhempien nimiä vaan se täytetään anonyymisti. Tutkimuksessa henkilöiden anonymiteetti suojattiin myös sillä, että emme käyttäneet tutkimuksessa perhekahviloiden nimiä ja mahdolliset suorat lainaukset kirjoitimme niin, etteivät ne ole tunnistettavissa. Kerroimme perhekahviloissa käyville vanhemmille, että päiväkirjoja ei tulla käyttämään mihinkään muuhun tarkoitukseen vaan ne tullaan hävittämään tutkimuksen valmistuttua. Päiväkirjat palautettiin suljetuissa kirjekuorissa ja säilytimme ne suljetussa kirjekuoreissa analyysivaiheeseen asti. Annoimme vanhemmille myös mahdollisuuden lähettää päiväkirjan postitse antamalla heille postimerkin ja kirjekuoren.

Raportointi ei saa olla harhaanjohtavaa tai puutteellista (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 26). Käydessämme aineistoa läpi, luimme päiväkirjat moneen kertaan läpi, mikä lisää myös tutkimuksemme luotettavuutta. Keräsimme aineistosta tutkimuksen kannalta oleelliset tiedot ja olimme rehellisiä tuloksia kirjoittaessa. Kanasen (2008, 125) mukaan laadullisen tutkimuksen luotettavuutta lisää aineiston kyllääntyminen ja tutkimuksen tekeminen kahden tutkijan voimin; analyysivaiheessa päästään samaan lopputulokseen. Tutkimuksen aineisto kyllääntyi, toistoa esiintyi useammassa vastauksissa, joten lisäaineiston hankkiminen ei ollut tutkimuksen kannalta tarpeellista.

Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuudella tarkoitetaan myös lähdekritiikkiä. Opinnäytetyön tekijältä vaaditaan huolellisuutta ja tarkkaavaisuutta, kun teoriape-

rustaa suunnitellaan ja valitaan. Jos tutkimuksessa käytetään menetelmänä haastattelua tai kyselyä, tulee haastattelijan olla tarkka omissa sanoissaan. Hän ei saa ohjata haastateltavaa vastauksiin. Tutkimuksen kirjallisessa osuudessa tulee tutkimusmenetelmät kertoa hyvin tarkkaan, jotta myös lukija pystyy arvioimaan tutkimuksen luotettavuutta. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 189, 206, 261.)

Tuomi ja Sarajärvi (2009) nostavat laadullisen tutkimuksen luotettavuuskriteereiksi Tynjälään (1991) viitaten uskottavuuden, siirrettävyyden ja vahvistettavuuden sekä Parkkilaan ym. (2000) viitaten riippuvuuden. Näissä kaikissa on käytetty Lincolnin ja Cuban (1981–1988) tuotantoa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 137–139.) Johtopäätöksistä tuli totuudenmukaiset ja kattavat, ja teimme ne huolella ja tarkasti. Oma persoonamme oli mukana koko tutkimuksen ajan, mutta toimimme neutraalisti aineistoa analysoitaessa ja otimme kaikki sellaisetkin asiat huomioon, joista olimme vanhempien kanssa eri mieltä. Tämä vahvistaa tutkimuksen uskottavuutta. Olemme tutkimuksessa tuoneet kattavasti esille tutkimustuloksia, joiden perusteella jokainen lukija voi itse päätellä, kuinka tutkimustuloksia voisi hyödyntää muissa tutkimuskohteissa. Tämä vahvistaa tutkimuksen siirrettävyyttä. Tutkimuksen vahvistettavuuteen olemme päässeet käyttämällä kattavaa teorian tietoa sekä aikaisempia tutkimustuloksia, jotka ovat tukeneet tutkimustamme. Teimme tutkimuksen Lahden ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveystieteiden opinnäytetyön ohjeiden mukaisesti, joten tutkimuksessa toteutuu laadullisen tutkimuksen luotettavuuskriteereistä myös riippuvuus.

Tutkimuksessa tavoitimme luotettavuuden käyttämällä meille tuntemattomia, asiantuntevia ihmisiä vastaajina. Käydessämme perhekahviloissa kertomassa opinnäytetyön tavoitteista ja sisällöstä, kävimme päiväkirjassa olleet kysymykset vanhempien kanssa yhdessä läpi. Vanhemmat saivat kysyä jos jokin kohta tuntui vaikealta tai epäselvältä. Annoimme vanhemmille myös yhteystietomme, jotta he voivat ottaa tarvittaessa yhteyttä päiväkirjan kysymyksiin liittyen. Kysymysten selkeyttäminen ja vanhemmille annettu kahden viikon vastausaika päiväkirjan täyttämiseen lisäsivät tutkimuksemme luotettavuutta.

7 TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimuksen analysoitava aineisto koostuu seitsemästä päiväkirjasta. Perhekahviloiden vastaajissa oli mukana eri-ikäisiä kotiäitejä, työssäkäyviä äitejä ja opiskelevia äitejä. Suorat sitaatit on poimittu vanhempien täyttämistä päiväkirjoista.

7.1 Vanhemman rooli ja yhteiset leikit

Kaikissa päiväkirjoissa korostui vanhempien pohdinta omasta roolistaan lapsen leikissä. Vanhemmat toivat myös esille vanhemmuuden eri rooleja. Vanhemmat olivat hyvin yksimielisiä omasta roolistaan rakkauden, rajojen ja turvallisuuden luojina. Vanhemmat kokivat tärkeäksi, että lapselle annetaan rakkautta, mutta samalla rajoja, joka tuo lapselle tunteen turvallisuudesta. Vanhemmuuden rooliin nostettiin erilaisten virikkeiden tarjoaminen ja leikin mahdollistaminen. Vanhemmat kokivat erittäin tärkeäksi olla läsnä oleva vanhempi ja toimia lapselleen roolimallina. Päiväkirjoista saatujen vastausten perusteella, vanhemmilla oli yhteneväisiä ajatuksia myös omasta roolistaan lapsen ja vanhemman yhteisessä leikissä.

Vanhemman tehtävä on mahdollistaa lapselle turvallinen leikki. Lapseni leikkivät sekä itse että vanhemman kanssa, hieman yhdessäkin. Molemmilla vanhemmilla omat vahvuudet/ mielenkiinnon kohteet leikeissä.

Yksi keskeisimmistä asioista, jonka vanhemmat toivat esille, oli turvallisuuden tunteen luominen leikissä sekä turvallisten puitteiden takaaminen leikille. Vanhemmat kokivat yhteisen leikin mukavaksi toiminnaksi, mutta toivat esille, että lapsen tulee osata leikkiä myös yksin ja myöhemmin myös kavereiden kanssa. Vastauksista korostui, että vanhemman ei tulisi liikaa puuttua tai ohjata leikin kulkua. Lasta ei myöskään saa pakottaa leikkiin. Lähes yksimielisesti kaikki vanhemmat olivat sitä mieltä, että lapselle tulee antaa tarpeeksi aikaa omille leikeille.

Lapselle on tärkeää antaa yhteistä leikkiaikaa, mutta on tärkeää myös antaa lapselle tilaa omiin leikkeihin.

Tutkimuksessa nousi esille lapsen arvokkuus leikkijänä. Lasta tulee kunnioittaa ja on tärkeää, että lapselle tulee tunne omasta arvokkuudestaan leikin kautta. Vanhemmat olivat yksimielisiä siitä, että kaikilla lapsilla on oikeus lepoon, leikkiin,

vapaa-aikaan sekä kulttuuri- ja taide-elämään. Päiväkirjoissa korostui lapsen levon tärkeys, mutta samanaikaisesti vanhemmat pohtivat sitä, jääkö lapselle tarpeeksi aikaa lepoon päivähoidon ja harrastusten jälkeen. Vanhemmilta tuli myös toive, että vanhemmille olisi samanlaiset oikeudet kuin lapsen oikeudet.

Vanhempien vastauksista kävi ilmi, että vanhemmat leikkivät hyvin monipuolisesti lapsensa kanssa. Analyysivaiheessa saimme jaettua vanhempien vastauksien perusteella vanhempien ja lasten leikit esineleikkeihin, musiikki- ja laululeikkeihin, rooli- ja mielikuvitusleikkeihin sekä liikuntaleikkeihin. Lapsen ja vanhemman yhteisistä leikeistä nousivat esille hyvin perinteiset leikit, kuten lego-, auto-, juna- ja barbileikit sekä koti- että kauppaleikit. Lisäksi erilaiset musiikki-, laulu- ja loruleikit näyttäytyivät vastauksissa. Erilaisten sisäleikkien lisäksi vanhemmat viettävät aikaa lapsensa kanssa myös metsässä retkeillen ja leikkipuistossa käyden.

Autoilla leikitään, rakennetaan juna- ja autorataa, parkkitalo, eläimillä, legoilla.

Legoilu, kotileikit, palapelit ym., soittaminen, muovailu/askartelu, laulaminen, ulkoilu / jumppa, lukeminen, yhdessä pikku kakkosen katsominen, piilosta, pallon potkiminen.

Perinteisten leikkien lisäksi vanhemmat nostivat päiväkirjoissa esille muutakin yhteistä tekemistä kuin varsinaista leikkiä. Lähes kaikki vanhemmat nostivat esille varsinaisten leikkien lisäksi kädentaidollisen tekemisten kuten askartelun ja muovailun. Lapset ja vanhemmat muun muassa tekevät yhdessä asusteita roolileikkejä varten ja askartelevat syntymäpäiväkutsuja. Muutamissa vastauksissa korostettiin lapsen mukaan ottamista kodin askareisiin kuten siivoukseen, tiskaamiseen, ruoanlaittoon ja leipomiseen. Monet vanhemmat kokivat, että lapsen mukaan ottaminen kodin askareisiin lisää vanhemman ja lapsen yhdessä vietettyä aikaa.

Kaikienlaisia leikkejä; kodin arkeen liittyviä, ”kotileikit”, liikuntaleikkejä, laululeikkejä jne.

Askartelemme roolileikkeihin asusteita, leikimme sitten teekutsuja -, prinsessa – ja kaupankäynti –leikkejä. Metsäretkiä teemme myös ja yleensä leikkipuisto retkiä.

– Käydään yhdessä uimahallissa, lauletaan lauluja, mistä kumpikaan ei muista kunnolla sanoja – sille nauretaan yhdessä.

7.2 Yhteisen leikin hyödyt ja haasteet

Kysyessämme vanhempien ajatuksia lapsen saamiin hyötyihin yhteisistä leikeistä, yhdistäväksi tekijäksi nousi esille lapsen itsetunnon sekä lapsen ja vanhemman välisen suhteen kehittyminen sekä turvallisuuden tunteen luominen leikissä, jossa lapsi oppii sosiaalisia taitoja. Vanhemmat kokivat lapsen hyötyvän suuresti yhteisistä leikeistä. Lähes kaikissa päiväkirjoissa korostuivat hyötyinä läheisyys ja yhdessäolo sekä turvallisuus. Hyötyjä tuotiin esille myös vanhemman näkökulmasta, jolloin vanhempi oppii päivittäin lapsestaan leikin kautta.

Yhteisistä leikeistä lapsi saa turvaa ja läheisyyttä. Oppii huumorintajua, sosiaalisia taitoja, jakamaan leluja muiden kanssa.

Läheisyyttä ja yhdessäoloa.

Vanhemmat kokivat, että yhteinen leikki auttaa lasta oppimaan uusia taitoja vuorovaikutukseen liittyen, kuten oppii kieltä, sekä erottaa oikea ja väärä. Tärkeänä asiana vanhemmat kokivat, että yhteisen leikin avulla lapsi saa varmuutta tekemiseen ja yhdessä toimimiseen. Lelujen jakaminen nousi vastauksissa myös esille, yhtenä hyötynä yhteisessä leikissä, jolloin lapsi kehittyy toisen ihmisen huomioimisessa.

Lapsi oppii vuorovaikutusta, kieltä. Aikuinen voi ohjata leikkiä. Leikin kautta on helppo opettaa lapselle esim. oikea ja väärä, mitä saa tehdä, mitä ei.

Leikin haasteeksi nousivat arjen kiire ja hektisyys, kun kysyimme vanhempien mielipidettä lapsen leikistä, jossa ovat sivusta seuraajina. Vanhemmat kokivat, että arjen tuoma kiire ei anna tarpeeksi aikaa olla sivusta seuraaja, vaikka samaan aikaan he tietävät, kuinka paljon lapsi nauttii siitä, että vanhempi seuraa leikkiä. Sivusta seuraajan rooli ei vanhempien mielestä vähennä lapsen tarvetta yhteiselle leikille. Myös vanhemman oma jaksaminen nostettiin päiväkirjoissa esille.

Äitinä olen enemmän hoivaajan roolissa, jolla kaikki aika menee kotitöissä. Tämä myös tietoinen valinta -> lapset oppineet leikkimään itse ja kavereiden kanssa. Äitinä muistettava oma jaksaminen!

Lapsi kyllä nauttii kun olen mukana leikissä, aina ei voi olla vain sivusta seuraaja.

Vanhemman ei tule liikaa tuppautua leikkeihin, vaan antaa lapselle vapaus leikkiä lapsenmielisiä leikkejä, kuitenkin niin että vanhemmat luovat turvalliset olosuhteet leikille.

Halusimme saada vanhemmilta ajatuksia siitä, miten he kokevat ns. lapsen tasolle menemisen lapsen leikissä. Vanhemmat kokevat pääasiassa lapsen tasolle menemisen mukavana, mutta tuovat esille myös arjen kiireet, jotka vievät voimavaroja lapsen tasolle menemisestä. Arjen kiireinä korostuivat erityisesti kotityöt. Esille tulivat myös vanhempien vahvuudet ja persoonat, jotka heijastuvat lapsen ja vanhemman yhteiseen leikkiin. Yhdestä päiväkirjasta nousi esille, että isän on helpompi mennä lapsen tasolle, kun äiti kokee helpommaksi muun tekemisen, kuten metsäretket ja luovuuteen innostamisen.

Lapsen tasolle menemisessä vanhemmat kokivat tärkeänä lapsen kohtaamisen arvokkaana leikkijänä. Yleisesti vanhemmat kokivat lapsen tasolle menemisen hyvänä asiana, jolloin pystyy seuraamaan lapsen kehitystä ja tavoittamaan lapsen sisäisen maailman. Päiväkirjoista saatujen vastausten mukaan arjen tuoma väsymys ja kiireellisyys kuitenkin vähentävät vanhemman jaksamista ja antaa vanhemmalle kokemuksen itsestään huonona leikkijänä. Ajan puutteen myötä vanhemmat vaativat itseltään liikaa.

Välillä minua ei huvita leikkiä ja lapseni osaa kyllä leikkiä itseseenkin. Joskus taas on mukavaa olla leikissä mukana ja seurata, miten lapsi on oppinut uutta esim. sanoja tai kehittynyt muuten. On ihan hyvä asettua lapsen tasolle silloin tällöin.

Tykkään leikkiä lapsen kanssa. Arkena töiden jälkeen on vain yleensä niin väsynyt ettei oma mielikuvitus enää laukkaa ja tuntee olevansa ”huono leikkijä”. Vaikka lapsi ei sitä varmasti ajattele. Vaatii vain itse itseltään enemmän / liikaa.

Parasta on juuri lapsen tasolle meneminen; tavoittaa lapsen sisäisen maailman. Ja saa itse olla hetken taas lapsi!

Päiväkirjoissa nousi vahvasti esiin myös perheiden yhteisen ajan puute. Vanhempien mielestä pitkät hoito- ja työpäivät yhdistettynä kotitöihin, vähentävät yhteistä aikaa. Vanhemmat kokivat, että varsinaiselle leikille jää liian vähän aikaa. Näin ollen vanhempien vastauksissa korostui lasten mukaan ottaminen kodin askareisiin, joka mahdollistaa lapsen ja vanhemman yhteisen ajan kodin askareiden keskellä. Tärkeiksi asioiksi vanhemmat nostivat organisoinnin ja ennakkoinnin arjessa, joka helpottaisi kiireen tuntua. Esille nostettiin myös osapäivätyö sekä lyhennetty

työviikko, joka mahdollistaisi lapselle lyhyemmän hoitopäivän ja näin ollen lisäksi lapsen ja vanhemman yhteistä aikaa.

Lapsi on hoidossa päivästä sen seitsemän tuntia. Kun päästään kotiin edessä on pyykkäystä, ruoan laittoa, seuraavan päivän vaatteiden / yms. laittoa valmiiksi. Kotona ehditään olla 3-4 tuntia ja sitten lapsi nukkumaan. – –

*– – Meillä on pyrittykin tekemään ruokia sunnuntaisin alkuvii-
koksi, jotta yhteistä aikaa olisi hieman enemmän. Tiskitkin saa
välillä olla ihan rauhassa likaisina tiskipöydällä, mistä ei sais
liikaa ressata.*

*– – Asioiden priorisointi vaikuttaa yhteisen ajan vähyyteen. Yh-
teinen aika on löydettävissä yhteiskunnallisella yhteisellä tah-
dolla, mutta ensisijaisesti vanhemmat voivat tähän halutessaan
itse vaikuttaa aika paljon.*

Tutkimuksen tavoitteen mukaisesti pyysimme vanhemmilta vinkkejä erilaisista leikeistä, joita vanhemmat voisivat leikkiä lapsensa kanssa ja leikkivinkkejä, joita vanhemmat voivat hyödyntää muuten leikkiessään lapsensa kanssa. Näitä vanhempien tuomia vinkkejä olemme hyödyntäneet leikkivinkeistä koostuvan seinätaulun tekemisessä (liite 4.) Teimme kaksi erilaista seinätaulua. Perhekahviloihin ja MLL:n verkkojulkaisuun menevässä seinätaulujulisteessa näkyy leikkivinkkien lisäksi lähteet, joihin jokainen vanhempi voi halutessaan tutustua. MLL:n jäsenille ja perhekahviloiden kansioihin menevässä seinätaulussa on leikkivinkkien perässä viitteet lähteiden lisäksi, jotta vanhemmat voivat halutessaan tutustua juuri siihen teokseen, josta leikkivinkki on poimittu.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksen tulosten pohjalta olemme koonneet johtopäätökset. Olemme jakaneet johtopäätökset tulosten pohjalta nousseiden kahden asiakokonaisuuden ympärille, jotka ovat vanhemmuuden eri roolit lapsen leikissä ja lapsiperheen arki.

8.1 Vanhemmuuden eri roolit lapsen leikissä

Tutkimukseen osallistuneet vanhemmat korostivat omaa rooliaan rakkauden, rajojen ja turvallisuuden luojina. Vanhemmat kokivat, että heidän tehtävänsä on taata lapselle turvallinen leikkiympäristö. Leikin avulla lapsi muodostaa siteen vanhempiinsa (Vau.fi 2013). Mikkolan ja Nivalaisen (2009, 54–55) mukaan vanhemman rooli korostuu etenkin alle 3-vuotiaan lapsen leikissä, jossa lapsi ja vanhempi rakentavat ja vahvistavat yhteistä vuorovaikutusta sekä saavat yhteisiä kokemuksia vanhemman turvatussa leikin turvallisuuden. Ylitalo (2011, 41), Wood ja Attfield (2005, 5), Vähänen (2004, 43), Juvakka (2005, 23) ja Kristeri (2002, 23) korostavat turvallisuutta leikissä ja vanhemman roolia turvallisuuden tunteen luomisessa. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että vanhemmat tietävät oman roolinsa tärkeyden lapsen leikissä, etenkin turvallisten puitteiden luominen leikille koetaan erittäin tärkeiksi.

Tähän tutkimukseen osallistuneet vanhemmat tiedostavat leikin tärkeyden ja merkittävyyden lapsen kehityksen kannalta. Kehityksen kannalta merkittävimmäksi vanhemmat nostivat oikean ja väärän oppimisen sekä sosiaalisten taitojen oppimisen. Leikin kestoa eikä monipuolisuutta nostanut kukaan vanhemmista yhteisen leikin hyödyiksi kun taas Vähänen (2004, 43) mukaan leikin perustan muodostaa aika. Karvonen ja Lehtinen (2009, 44) tuovat vastaavasti esille, että vanhemman tehtävä on järjestää lapselle tarpeeksi aikaa leikkimiseen. Teoriaan paneutuessa ei ilmennyt mikä on lapsen leikille ajallisesti tarpeeksi pitkä aika.

Woodin ja Attfieldin (2005, 5) mukaan lapsi pystyy oppimaan parhaiten leikin avulla kun vanhempi turvallisuuden tunteen luomisen lisäksi tukee lasta leikin suunnittelussa ja tarjoaa leikille tilan. Leikin avulla lapsi oppii arvoja, tapoja, sosiaalisia taitoja sekä mikä on oikein ja mikä väärin (Ylitalo 2011, 41). Ugaste (2005, 49) toteaa, että aiempien tutkimusten mukaan vanhemman ollessa mukana

leikissä, kestää leikki kauemmin ja leikki on monipuolisempaa kuin lapsen yksin leikissä. Mikkolan ja Nivalaisen (2009, 54) mukaan vanhemman läsnäolo ja ohjaus kannustavat lasta pitkäjänteisempään leikkiin. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että tutkimukseemme osallistuneet vanhemmat tietävät, että leikki on tärkeää lapsen kehityksen kannalta. Vaikka vanhemmat eivät sanallisesti korostaneet leikin monipuolisuuden tärkeyttä, nostivat he esille hyvin erilaisia leikkejä, joita he leikkivät lapsensa kanssa. Tutkimustulosten perusteella voidaan myös todeta, etteivät vanhemmat ehdi arjen kiireen keskellä leikkiä lapsensa kanssa niin paljoa kuin haluaisivat.

Vanhemmat nostivat tutkimuksessa läsnäolon lapsen leikissä merkittäväksi tekijäksi yhteisen vuorovaikutuksen kannalta. Vastauksissa korostui molemminpuolinen oppiminen, vanhempi oppii lapsestaan ja lapsi oppii vanhemmastaan. Tuloksista tuli ilmi, että vanhemmat viettäisivät lapsensa kanssa enemmän aikaa, jos oma jaksaminen antaisi myöden. Moyles (2001, 171) korostaa leikin molemminpuolista hyötyä, jolloin molemmat oppivat toistensa eroista, tunteista, käyttäytymisestä ja ajatuksista. Mikkola ja Nivalainen (2009, 55) painottavat lapsen ja vanhemman vuorovaikutusta ja vanhemman läsnäoloa lapsen leikissä, jolloin vanhempi toimii lapselleen roolimallina. Myös Kristeri (2002, 23) painottaa läsnäolevaa vanhemmuutta. Johtopäätöksenä voidaan sanoa, että vanhemmat pitävät läsnäoloaan ja omaa rooliaan erittäin tärkeänä lapsen leikissä, mutta samaan aikaan vanhemmat pohtivat osallistumistaan lapsen leikkiin haasteena, kun aikaa on rajallisesti ja oma jaksaminenkin tulee muistaa.

Tutkimukseen osallistuneet vanhemmat olivat yksimielisiä yhteisen leikin tuomista hyödyistä, mutta toivat esille myös lapsen yksin leikkimisen tärkeyden. Vanhempien mielestä lapsen mielikuvituksen kehittymisen kannalta on tärkeää, että lapselle annetaan tilaa ja aikaa omaan leikkiin. Vanhempien näkemysten mukaan lapsen leikkiin ei saa puuttua eikä leikkiä tule ohjata liikaa. Karvonen ja Lehtinen (2009, 45) toteavat, että lapsen on hyvä leikkiä myös yksin. Airas ja Brummer (2003, 176) korostavat myös, että lapsella tulee olla aikaa leikkiin ja hassutteluun eikä vanhemman tarvitse puuttua normaaliin leikkiin. Vähänen (2004, 43) painottaa, että lapsen leikkiessä häntä tulee auttaa vain tarpeen tullen. Karvosen ja Lehtisen (2009, 44) mukaan lapselle tulee järjestää aikaa leikkimiseen, liikkumiseen ja kirjojen katsomiseen ja lukemiseen. Lapsen kuuluu saada olla lapsi ja hänelle

tulee järjestää aika leikille (Kahri 2003, 6). Viljamaan (2014, 192) mielestä lapsen kanssa nauraminen ja hulluttelu päivittäin vahvistavat lapsen henkistä turvallisuutta. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että vanhemmat tiedostavat myös omaehtoisen leikin tärkeyden ja omaehtoisen leikin tuomat hyödyt lapsen kehityksen kannalta. Tutkimustulosten perusteella voidaan miettiä, että jaksavatko vanhemmat hullutella ja hassutella päivittäin lapsen kanssa arjen ollessa kiireistä ja uuvuttavaa?

Tämän tutkimuksen tulosten perusteella voidaan todeta, että vanhemmat leikkivät lastensa kanssa monipuolisesti. Vanhemmat toivat esille hyvin perinteisiä leikkejä ja leikkityylejä. Elektronisten pelivälineiden ja television katselu eivät nousseet merkittävästi esille tutkimuksemme tuloksissa. Kyrönlampi-Kylmänen (2007, 164, 194) toteaa, että television katsominen ja pelikonsolit eivät ole sivuuttaneet lego- ja nukkeleikkejä. Kalliala (2003, 208) vastaavasti toteaa, että media on muuttanut leikkien sisältöjä. Tutkimustulosten perusteella voidaan tehdä johtopäätös, että pienten lasten vanhemmat leikkivät lastensa kanssa perinteisiä leikkejä, eivätkä elektroniset pelivälineet ole sivuuttaneet leikki-ikäisen lapsen ja vanhemman yhteistä leikkiä tai lapsen omaehtoista leikkiä. Johtopäätöksenä voidaan todeta myös, että vanhemmat leikkivät myös niitä leikkejä lastensa, mitä he ovat omassa lapsuudessa leikkineet.

Vanhemmat toivat esille tutkimuksessamme leikin hyödyistä läheisyyden, yhdessäolon ja turvallisuuden. Itsetunnon sekä lapsen ja vanhemman suhteen muodostuminen että sosiaalisten taitojen kehittyminen nousivat esille yhteisen leikin tuomina hyötyinä. Lapsen tärkein kehitystehtävä ensimmäisen kolmen vuoden aikana on kiintymyssuhteen luominen, mikä mahdollistaa lapsen sosiaalisten taitojen kehittymisen sekä sosiaalisen ja kognitiivisen kehityksen (Keltikangas-Järvinen 2012, 26). Tekemisen varmuus, lelujen jakaminen ja toisen huomioiminen nousivat myös esille yhteisen leikin hyötyinä tutkimustulosten perusteella. Voidaan siis tehdä johtopäätös, että vanhemmat ovat tietoisia leikin tärkeydestä myös lapsen sosiaalisen kehityksen kannalta.

8.2 Lapsiperheen arki

Vanhemmat pitävät tärkeänä lasten oikeuksia, mutta samaan aikaan pohtivat, jääkö lapsella tarpeeksi aikaa levolle ja leikille. Vanhemmat kokivat arjen kiireen ja hektisyyden haasteena yhteiselle leikille ja lapsen omaehtoiselle leikille, jossa vanhempi on sivusta seuraaja vaikka samaan aikaan he tietävät kuinka paljon lapsi nauttii vanhemman kanssa viettämästä ajasta ja leikistä. Samat haasteet tulivat esille myös lapsen tasolle menemisen yhteydessä: vanhemmat kokivat sen tärkeäksi, toisaalta vanhemmat toivat esille vanhempien erot ja vahvuudet luonteenpiirteissä ja persoonissa. Tärkeinä asioina vanhemmat pitivät lapsen tasolle menemisessä lapsen kehityksen seuraamisen ja lapsen sisäisen maailman tavoittamisen.

Lapsen leikkiin heittäytyminen oli joillekin tutkimukseemme osallistuneille vanhemmille vaikeaa ja vanhemmat toivat esille, että äidit ja isät voivat leikkiä lapsensa kanssa eri leikkejä omien vahvuuksien ja mielenkiintojen mukaan. Vehkalahti ja Urho (2013, 102) painottavat kuitenkin, että vanhemman oma asenne vaikuttaa lapsen leikkiin heittäytymisessä. Mikkola ja Nivalainen (2009, 54) sekä Hintikka (2004, 9) korostavat, että tavoittaakseen lapsen ja lapsen sisäisen maailman, tulee vanhemman leikkiä lapsensa kanssa. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että arjen kiireellisyys vie vanhemmalta voimavaroja lapsen leikkiin osallistumisesta. Jokaisella vanhemmalla on omat vahvuudet ja mielenkiinnon kohteet, jotka vaikuttavat mihin lapsen leikkeihin vanhemmat osallistuvat. Johtopäätöksenä voidaan todeta myös, että jotkut vanhemmista eivät osaa tai halua heittäytyä lapsen tasolle. Samaan aikaan tutkimustulosten perusteella voidaan todeta, että suurin osa vanhemmista nauttii lapsen kanssa leikkimisestä ja heittäytymisestä lapsen tasolle.

Tutkimuksessa isoa osaa näyttelivät vanhempien esille tuomat arjen haasteet perheiden elämässä. Pitkät hoito- ja työpäivät sekä kotityöt vähensivät lapsen kanssa vietettyä yhteistä aikaa. Osa vanhemmista kuitenkin nosti esille organisoinnin ja ennakoinnin osaksi arjen sujumista. Kinnunen (2003, 80) ja Viljamaa (2014, 175) muistuttavat, että leikki-ikäinen lapsi nauttii kodin askareista, joita voi tehdä yhdessä vanhemman kanssa. Vanhemmat toivoivat lyhyempiä työviikkoja ja mahdollisuutta osapäivätyöhön, jotta perheen yhteinen aika, ja etenkin lapsen kanssa vietetty aika lisääntyisi. Moisio ja Huuhtasen (2007, 68–69, 71) mukaan joustot työajoissa, etätö ja osa-aikatyö voisivat helpottaa perheen ja työn yhteen sovittamista.

tamisessa. Kiire arjessa johtuu arjen huonosta organisoinnista (Kempainen & Rouvinen-Kempainen 2004, 50). Johtopäätöksenä voidaan todeta, että lapsiperheiden arki on kiireistä, jos molemmat vanhemmat käyvät töissä. Arjen organisointi ja ennakointi auttaa arjen hallinnassa ja vanhempien olisi hyvä muistaa, että myös pienet lapset voi ottaa mukaan arjen askareisiin. Lapsi nauttii yhteisestä ajasta vanhemman kanssa: leikistä, ruuanlaitosta ja siivoamisesta.

Vanhemmat toivat tutkimuksessa esille, että arjen kiireet ja väsymys näkyvät lapsen kanssa vietetyssä ajassa. Luumin (2005b, 14) mukaan vanhemmuudesta voi tehdä uuvuttavaa se, että yhteiskunta ei arvosta ja tue vanhemmuutta tarpeeksi. Varsinkin naiset kokivat epäsäännölliset työajat ja pitkät työpäivät uuvuttaviksi. Väsymyksestä johtuen energiaa ei riittänyt tarpeeksi perheelle. (Kinnunen, Malinen & Laitinen 2009, 138.) Kyrönlampi-Kylmäsen (2007, 145) mukaan työpäivän jälkeinen väsymys vie voimia vanhemmalta osallistua lapsen leikkiin. Tutkimustulosten perusteella voidaan pohtia, että millaisia rakenteellisia muutoksia yhteiskunnassa tulisi tehdä, jotta perheen ja työn yhteensovittaminen onnistuisi ilman, että se vähentäisi perheen tai työn merkitystä.

Tutkimuksen tulosten perusteella voidaan sanoa, että vanhemmat ovat kriittisiä vanhemmuudestaan, koskien jaksamista leikkiä lapsen kanssa kiireisen arjen keskellä. Tutkimustuloksissa nousi tärkeänä asiana esille vanhemman oman jaksaminen ja oman ajan tärkeys. Schmittin (2003, 313) mielestä riittävän hyvä vanhemmuus edellyttää oman itsensä unohtamista ja omistautumista lapselle ja perheelle. Vanhemmat kokevat syyllisyyttä vähäisestä yhteisestä ajasta lapsensa kanssa. Syyllisydentunne on osa vanhemmuutta. (Sinkkonen 2008, 19.) Hirsjärvi ja Huttunen (1995, 56) sekä Ylitalo (2011, 59) korostavat että kukaan vanhempi ei ole täydellinen eikä siihen tarvitse pyrkiä. Vanhemman olisi hyvä muistaa, että lasta ei tarvitse viedä harrastuksesta toiseen vaan tärkeintä on tavallinen arkipäiväiset puuhastelut vanhemman kanssa, kuten leivontahetket ja leikit (Karvonen & Lehtinen 2009, 44). Johtopäätöksenä voidaan todeta, että vanhemmat ovat kriittisiä omaa vanhemmuuttaan kohtaan, koska arjen keskellä aika on rajallista ja lapsen kanssa vietetty aika ei ole vanhempien mielestä välttämättä ”laadukasta” vanhemman väsymyksestä johtuen. Jokaisen vanhemman tulee muistaa, ettei täydellistä vanhempaa ole olemassa ja jokainen vanhempi on joskus väsynyt.

9 POHDINTA

Tutkimustuloksissa ilmeni, että vaikka vanhemmat tiedostavat oman roolinsa tärkeyden lapsen omaehtoisessa sekä vanhemman ja lapsen yhteisessä leikissä, niin töiden ja perheen yhteensovittamisen haastavuus näkyy vanhemman ja lapsen yhteisessä vietetyssä ajassa. Vanhemmat olivat yhtä mieltä vanhemmuuden tärkeydestä ja omasta roolistaan vanhempana, mutta samalla esille nousi vanhemman oma jaksaminen.

9.1 Vanhemman roolit lapsen leikissä

Sosionomin ammattinimike on moniulotteinen, ja sen myötä voimme tulevaisuudessa työskennellä eri-ikäisten ihmisten kanssa. Tämän työn pohjalta olemme keskittyneet varhaiskasvatukseen, 1–3-vuotiaisiin lapsiin, tuossa iässä vanhemmat kuuluvat mitä suurimmassa määrin lapsen elämään. Leikin ollessa iso osa lapsen elämää, on hyvä, että vanhempi on myös osa tätä. Tulevan ammattimme kannalta on tärkeää tietää vanhemman roolin merkitys sekä lapsen omaehtoisessa leikissä että lapsen ja vanhemman yhteisessä leikissä. Työskennellessämme lasten parissa; päiväkodissa, perhetyössä tai lastensuojelussa, olemme osa lasten sekä heidän vanhempiansa elämää. Oleellista on, että voimme antaa vanhemmille tietoa lapsen ja vanhemman yhteisen leikin ja lapsen omaehtoisesta leikin hyödyistä. Sosiaalipedagoginen viitekehys antaa meille avaimet perheiden kanssa työskentelyyn ja opinnäytetyömme pohjalta vanhempien tukemiseen sekä lapsen kanssa toimimiseen leikin kautta.

Tutkimuksessamme tuli vahvasti esiin, että vanhemmat tietävät oman roolinsa tärkeyden osana lapsen omaehtoista sekä lapsen ja vanhemman yhteistä leikkiä, mutta vanhemmat eivät jaksakaan osallistua lapsen leikkiin niin usein kuin haluaisivat arjen kiireellisyyden ja hektisyyden takia. Tästä johtuen pohdimmekin, että onko arjen kiireellisyyden ja hektisyyden takia ruvettu panostamaan lapsen ja vanhemman yhteiseen laatu-aikaan? Olemme vahvasti sitä mieltä, että laatu-aika ei pysty korvaamaan lapsen ja vanhemman arjen kiireen takia menetettyä aikaa. Onko niin, että kiireisestä arjesta johtuen panostetaan enemmän laatu-aikaan, jolloin vanhemmat järjestävät lapsilleen mahdollisimman paljon aktiviteetteja?

Nostimme tutkimuksessamme esille Kyrönlampi-Kylmäsen (2007) käsitteen ”huvipuisto-vanhemmat”. Mielestämme on tärkeää, että yhteistä aikaa tulisi viettää myös arkisin, koska se tukee lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta. Pohdimme myös yhteiskunnallisia rakenteita, jotka mahdollistavat perheen ja työn yhteensovittamisen. Mielestämme yhteiskunta tarjoaa molemmille vanhemmille riittävästi mahdollisuuksia vanhempainvapaiden pitämiseen, mutta pohdimmekin, että kuinka moni isistä käyttää mahdollisuuden vanhempainvapaaseen? Teoriasta nousi vahvasti esille, että lapselle riittää, että saa viettää aikaa vanhempansa kanssa eikä erityisiä aktiviteetteja olisi tarvetta järjestää.

Miettinen ja Rotkirch (2012) sekä Schmitt (2003) toivat esille, että lasten ja vanhempien mukaan laatu ei korvaa määrää yhteisen ajan viettämisessä. Olemme myös sitä mieltä, että jokainen hetki, jonka vanhempi viettää lapsensa kanssa, on tärkeää molemmille. Tulevina ammattilaisina varhaiskasvatuksen parissa voimme tukea vanhempia arjen tuomissa haasteissa ja antaa vinkkejä lasten mukaan ottamiseen arjen askareisiin. Meidän on tärkeää omalta osaltamme olla tukemassa lapsen ja vanhemman yhteistä aikaa leikin kautta.

Pohdimme myös sitä, kuinka vanhemmat onnistuvat arjen keskellä huomioimaan lastaan leikissä, jos lapsia on useita. Voivatko sisarukset kokonaan korvata vanhemman läsnäolon? Jos lapsia on useita, voisi yhteinen hetki olla myös kodinaskareiden parissa tai yhteinen lukuhetki. Kodinaskareet ovat hyvä tapa hyödyntää yhteistä aikaa, jolloin lapsi saa tunteen oman panoksensa tärkeydestä. Mielestämme on tärkeää, että lapsi saa ansaitsemansa huomion, oli se sitten iltasadun lukua tai palapelin rakentamista. Lapsi nauttii siitä, että saa vain olla vanhempansa kanssa. Haasteita perheessä tuo kun lapsia on useita ja kaikille tulisi antaa yhtä paljon aikaa. Tämä korostuu etenkin silloin kun perheeseen syntyy uusi vauva, joka väistämättä saa enemmän huomiota. Mielestämme näitä hetkiä tulisi hyödyntää etenkin kodinaskareissa, jolloin lapset tuntisivat, että oma panos on tärkeä perheen yhteisessä tekemisessä.

Lapsen leikissä myös vanhemmalla on suuri merkitys eri roolien kautta. Vanhemmalla on mahdollisuus opettaa lapselleen leikin avulla esimerkiksi rajoja ja arkielämän taitoja. Tutkimuksemme perusteella meitä mietitytti, että onko vanhempien helpompaa olla lapsen leikissä sivusta seuraaja kuin leikkiin osallistuva?

Puuttuuko osalta nykyajan vanhemmista heittäytymiskykyä ja taitoa mennä lapsen tasolle? Tulimme pohtineeksi sitä, miten helpottaa arjen kiirettä ja hektisyyttä, jotta vanhemmat ehtisivät leikkimään lapsensa kanssa. Onko se tarkkaa arjen suunnittelua vai suunnittelematonta toimintaa? Mielestämme jokaisen vanhemman arjesta löytyy ainakin pieni hetki, jonka vanhemmat voisivat viettää lapsensa kanssa leikkien, se on usein organisointikysymys. On tärkeää, että vanhemmat panostaisivat arjen organisointiin niin, että aikaa jää myös perheelle ja lapselle. Tutkimuksessamme tuli ilmi myös vanhemman oma jaksaminen, jota mielestämme ei tule väheksyä. Kun vanhempi voi hyvin, niin lapsi voi hyvin. Työelämän tuomat haasteet ja vaatimukset yhdistettynä perhe-elämään vievät vanhempien voimavaroja, jolloin lapsen kanssa vietetty aika voi jäädä vähäiseksi. Uskomme kuitenkin, että suurimmalla osalla vanhemmista on toiveena saada tasapainoa työn ja perhe-elämän välille, jolloin aikaa riittäisi molempiin.

Nostimme tutkimuksessa Schmittin (2003) ajatuksia vanhemmuudesta. Hänen mukaansa vanhemman tulisi luopua kaikesta itselleen tärkeästä ja keskittyä vain lapseen, luopumisten tulisi tuottaa enemmän mielihyvää, kuin olla lapseton. Lapsi tulisi asettaa kaiken muun edelle, myös oman hyvinvoinnin edelle. (Schmitt 2003, 313.) Olemme samaa mieltä siinä, että lapsen tulee olla vanhemmalle kaikista tärkein. Tutkimuksessamme kuitenkin ilmeni vanhemman oma jaksaminen. Mielestämme vanhemman ja lapsen viettämä yhteinen aika on ensiarvoisen tärkeää sekä lapsen että vanhemman kannalta ja se on edellytys kiintymyssuhteen syntymiselle. Vanhemman tulee kuitenkin huolehtia myös omasta henkisestä ja fyysisestä jaksamisesta. Hänen ei tarvitse luopua kaikista omista harrastuksista. Kun vanhempi voi hyvin, niin lapsi voi hyvin. Tulevina ammattilaisina saamme mahdollisuuden antaa tukea vanhemmuuteen ja keinoja vanhemmuudessa jaksamiseen.

9.2 Opinnäytetyöprosessi

Halusimme yhteistyöhön Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lahden yhdistyksen kanssa, koska yhdistys tarjoaa leikin puitteissa erilaista toimintaa lapsille ja vanhemmille. Työelämäneustajallamme on vankka kokemus ja tieto lapsista ja lapsiperheistä, mutta he voivat hyödyntää tutkimustamme erilaisten ryhmien suunnit-

teluissa, joita he järjestävät lapsiperheille mm. perhekahviloissa. Lisäksi kaikki yhdistyksen jäsenet tulevat saamaan leikkivinkeistä koostuvan seinätaulun jäsenpostin yhteydessä. Yhdistys liittää seinätaulun myös omille internet-sivuilleen kaikkien kävijöiden hyödynnettäväksi. Tämä mahdollistaa sen, että materiaalin pääsevät näkemään myös vanhemmat, jotka eivät käy perhekahviloissa.

Tutkimuksemme on laadullinen, mutta sekä työelämänedustaja että me tekijät itse halusimme saada lisäksi jonkin konkreettisen tuotoksen aikaan. Tästä syystä tuomme teorian lisäksi nimenomaan vanhempien äänen kuuluviin leikkivinkeistä koostuvaan seinätauluun. Koemme, että tutkimuksemme tulosten perusteella seinätaulu on tarpeellinen vanhemmille. Halusimme tuoda vanhemmille helppoja leikkivinkejä, joita voi toteuttaa arjessa vaikka käytettävissä oleva aika olisi vähäistä.

Tutkimuksessamme kävi ilmi, että osa vanhemmista ei vastannut kaikkiin kysymyksiin. Päiväkirjoissa olleet laulujen sanat, runot ja lorut eivät saaneet kaikkien vastaajien keskuudessa aikaan pohdintaa niistä nouseviin ajatuksiin. Epäselväksi jäi saivatko laulujen sanat, runot ja lorut kaikissa vanhemmissa ajatuksia aikaan, koska päiväkirjoissa ei ollut niihin liittyen kirjallista pohdintaa. Pohdimme myös sitä, että kuinka rehellisesti vanhemmat ovat vastanneet päiväkirjoissa olleisiin kysymyksiin. Vastausten perusteella kuitenkin voimme todeta, että vanhemmat ovat tuoneet esille oman haavoittuvuutensa ja sen etteivät ole täydellisiä. Mielestämme tämä kertoo vanhempien rehellisyydestä omassa tutkimuksessamme ja näin ollen voimme todeta, että tutkimuksemme tulokset ovat totta tässä hetkessä.

Ennen varsinaista päiväkirjojen luovutusta, esitestautimme kysymyksemme ja saimme niistä rakentavaa palautetta. Analyysivaiheessa totesimme kuitenkin, että olisimme voineet asetella kysymyksiä paremmin ja joitakin kysymyksiä olisimme voineet yhdistää, jotta ne olisivat edenneet johdonmukaisemmin. Totesimmekin, että kysymysten laatua ei mitata kysymysten määrällä. Vastausten perusteellinen läpikäynti sekä analysointi veivät enemmän aikaa mitä olimme ajatelleet. Tämä ei kuitenkaan haitannut työmme etenemistä ja aineiston läpikäyntiin käytetty aika oli tutkimuksemme kannalta oleellista. Koska leikki on laaja käsite monine erilaisine leikkityyleineen, rajasimme opinnäytetyön teoriaosuuden vanhempien täyttämien päiväkirjojen perusteella. Näin ollen emme tutkimuksessamme kirjoittaneet kai-

kista leikkityyleistä vaan nostimme tutkimuksessamme esille nousseet keskeisimmät leikkityylit. Päiväkirjoihin vastanneilla oli 1–3-vuotiaita lapsia, joten raja-
us tapahtui myös tutkimuksessamme tarkasteltavan lapsen iän suhteen.

Opinnäytetyöprosessi työelämänedustajan kanssa sujui hyvin. Aihetta esitellessämme saimme hyvän vastaanoton ja saimme ohjausta ja toiveita myös tutkimuksemme suhteen. Seinätaulun toteutuksessa työelämänedustajan antama taloudellinen tuki oli myös erittäin tärkeää; työelämänedustaja maksoi seinätaulusta aiheutuneet kopiointi- ja painatuskulut. Yhteistyö oman ohjaajan kanssa on ollut tiivistä opinnäytetyöprosessin alusta asti. Ohjaukset on ollut useita ja olemme saaneet uusia näkökulmia ja ajatuksia työhömmekä positiivista palautetta rehellisyydestämme.

Ammattilaisina meidän tulee osata tukea ja kannustaa vanhempia heidän kasvatustyössään ja toimia yhdessä lapsen parhaaksi. Tämä on erityisen tärkeää, kun miettii kuinka paljon erilaisia perheitä on tänä päivänä; ydin-, uusio-, sateenkaari-, sijais- ja yksinhuoltajaperheitä. Opinnäytetyömme tarkoitus tukee myös kasvamme tulevana lastentarhanopettajina. Työmme on syventänyt osaamistamme varhaiskasvatuksen parissa ja kehittänyt omaa ammatillista osaamistamme. Olemme saaneet opinnäytetyömme avulla arvokasta tietoa, jonka hyödyntäminen on osa kasvatuskumppanuutta vanhempien kanssa.

9.3 Jatkotutkimusehdotukset

Leikin ollessa laaja käsite, on sen tarkastelua mahdollista tehdä monesta eri näkökulmasta. Leikkejä on paljon erilaisia eri-ikäisille ja leikki kehittää lasta sekä motorisesti, sosiaalisesti että kognitiivisesti, joten leikin merkitystä lapsen kehityksessä voidaan tutkia monelta eri kannalta. Omissa jatkotutkimusehdotuksissa olemme kuitenkin pitäneet lähtökohtana leikkiä ja mitä ajatuksia se meissä herätti tutkimuksen ja teorian kautta. Olemme tuoneet esille niitä ajatuksia, joita oma opinnäytetyömme on meille antanut.

Toiveenamme oli, että voisimme saada aiheestamme vastauksia sekä äideiltä ja isiltä. Päiväkirjoja luovuttaessamme korostimme, että myös isät voivat vastata kysymyksiin. Vastauksista kävi kuitenkin ilmi, että kaikki vastaajina toimineet

olivat äitejä, muutamissa vastauksissa äidit olivat tuoneet esille myös isien roolia lapsen leikissä. Nyt tutkimuksestamme jäivät uupumaan isien ajatukset ja kokemukset aiheesta. Mielestämme olisi mielenkiintoista saada vastaavanlainen tutkimus luettavaksi, jossa vastaajina ovat isät.

Opinnäytetyössämme tarkastelimme perhekahviloissa käyvien vanhempien ajatuksia omasta roolistaan lapsen leikissä. Tutkimuksemme aineiston perusteella on havaittavissa, että perheen arki on niin kiireistä, että yhteiseen leikkiin ei jää niin paljon aikaa kuin vanhemmat toivoisivat. Tästä on pääteltävissä, että vanhemmat haluaisivat arkeen enemmän yhteistä aikaa lapsen kanssa. Mikä voisi olla avuksi arjen kiireiseen tahtiin? Yhtenä jatkotutkimuksena voisi olla oppaan teko arjen kiireiden hallittavuuteen. Opasta voisi kehittää myös erityistä tukea tarvitsevien lasten vanhemmille, jota voisi jakaa esimerkiksi neuvoloissa terveydenhoitajat ja perhetyöntekijät perhetyön saralla.

Päiväkodissa tapahtuvaa leikkiä on tutkittu paljon. Tulimme pohtineeksi minkä verran lastensuojelulaitoksissa toteutuvaa lapsen leikkiä on tutkittu. Pohdimme miten leikki muodostuu ja miten sitä toteutetaan lastensuojelulaitoksissa tai sijaisperheissä. Tutkimuksemme tuloksista ja teoriasta näkee kuinka merkittävä rooli vanhemmalla on lapsen leikissä ja millaisia hyötyjä siitä on lapsen kehitykselle. Mietimme, miten leikkiä toteutetaan ja miten siihen kiinnitetään huomiota kun vanhemman roolissa on työntekijä?

Jatkotutkimuksena olisi mielenkiintoista tutkia leikin muuttumista vuosikymmenien saatossa, kun vertailukohtana olisivat oman lapsen leikki ja vanhemman oman lapsuuden aikainen leikki, jolloin sukupolvien väliset erot ja samankaltaisuudet tulisivat näkyviin. Leikkiä on myös tutkittu paljon, joten olisi mielenkiintoista saada tietää, miten leikki on muuttunut vuosikymmenien aikana. Oma ajatuksemme kiinnittyy siihen, että omassa lapsuudessamme hyödynnettiin luontoa leikissä enemmän kuin nykyään eikä luonto ole lapsille nykypäivänä itsestäänselvyys.

LÄHTEET

- Airas, C. & Brummer, K. 2003. Leikki on ikkuna lapsen sisäiseen maailmaan. Teoksessa Sinkkonen, J. (toim.) *Pesästä lentoon*. Helsinki: WSOY, 162–183.
- Cacciatore, R. 2005. Aika ja jaksaminen nuorten perheissä. Teoksessa Syrjälä, J. (toim.) *Vahva vanhemmuus. Paras tuki nuoren kasvuun*. Helsinki: VL-Markkinointi Oy, 29–41.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. 3. painos. Tampere: Vastapaino.
- Harju-Luukkainen, H., Sallinen, J. & Stolzmann-Frankenhaeuser, J. 2010. Iltapäivä leikkien. Kieltä rikastuttavia leikkejä iltapäivään. Folkhälsan.
- Hautamäki, A. 2001. Kiintymyssuhdeteoria – teoria yksilön kiin(nit)tymisestä tärkeisiin toisiin ihmisiin, kiintymyssuhteen katkoksista ja merkityksestä kehitykselle. Teoksessa Sinkkonen, J. & Kalland, M. (toim.) *Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen*. Helsinki: WSOY, 13–66.
- Helenius, A. 2004a. Leikki ja lapsen kehitys. Teoksessa Hintikka, M., Helenius, A. & Vähänen, L. *Leikistä totta. Omaehtoisen leikin merkitys*. Helsinki: Tammi, 35–40.
- Helenius, A. 2004b. Lukijalle. Teoksessa Hintikka, M., Helenius, A. & Vähänen, L. *Leikistä totta. Omaehtoisen leikin merkitys*. Helsinki: Tammi, 5–7.
- Helenius, A. & Korhonen, R. 2011. *Leikin ensiaskeleita*. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) *Varhaiskasvatuksen käsikirja*. Jyväskylä: PS-kustannus, 67–76.
- Helenius, A. & Lummelahti, L. 2013. *Leikin käsikirja*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Hintikka, M. 2009. Leikki, lapsuuden tärkein asia. Teoksessa Jantunen, T. & Lautela, R. (toim.) *Kuningasvuosi. Leikin kulta-aika*. Helsinki: Tammi, 140–163.
- Hintikka, M. 2004. Leikki on lapsen elämää. Teoksessa Hintikka, M., Helenius, A. & Vähänen, L. 2004. *Leikistä totta. Omaehtoisen leikin merkitys*. Helsinki: Tammi, 8–32.

- Hirsjärvi, S. & Huttunen, J. 1995. Johdatus kasvatustieteeseen. 4. painos. Helsinki: WSOY.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15.–17. painos. Helsinki: Tammi.
- Hughes, D. A. 2011. Kiintymyskeskeinen vanhemmuus. Toimivuutta kasvatukseen. Tampere: PT-Kustannus.
- Jarasto, N., Lehtinen, T. & Nepponen, K. 1999. Hiljaa hyvä tulee. Helsinki: LK-kirjat.
- Juvakka, E. 2005. Riittävän hyvä riittää. Teoksessa Syrjälä, J. (toim.) Vahva vanhemmuus. Paras tuki nuorten kasvuun. Helsinki: VL-Markkinointi Oy, 21–28.
- Kahri, M. 2003. Lapsen arki on leikkiä. 3–6-vuotiaat leikin maailmassa. Kauhava: Pienperheyhdistys ry.
- Kahri, M. 2001. Lapsen arki on leikkiä. Ensiaskeleet 0–3-vuotiaan maailmaan. Kauhava: Pienperheyhdistys ry.
- Kalliala, M. 2003. Korvaamaton leikki. Teoksessa Sinkkonen, J. (toim.) Pesästä lentoon. Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Helsinki: WSOY, 184–209.
- Kananen, J. 2008. KVALI. Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 93. Jyväskylä.
- Kansanen, R. & Manninen, M.-L. 2006. Pikkuvälkky. Tampere: Kouluinfo Oy.
- Karimäki, R. 2005. Kuvitellut ja todelliset leikkipaikat. Teoksessa Saarikoski, H. (toim.) Leikkikentiltä. Lastenperinteen tutkimuksia 2000-luvulla. Helsinki: Suomen kirjallisuuden seura, 106–129.
- Karvonen, P. & Lehtinen, T. 2009. Yhdessä. Leiki, liiku ja lue lapsesi kanssa. Erilaisten oppijoiden liitto ry ja Helsingin seudun erilaiset oppijat ry (HERO). Jyväskylä: Gummerus.
- Kela. 2014a. Joustava hoitoraha alle 3-vuotiaan vanhemmalle 1.1.2014 alkaen [viitattu 23.5.2014]. Saatavissa: <http://www.kela.fi/joustavahoitoraha>

Kela. 2014b. Kotihoidon tuki [viitattu 23.5.2014]. Saatavissa:
http://www.kela.fi/vanhempainvapaan-jalkeen_kotihoidon-tuki

Keltikangas-Järvinen, L. 2004. Temperamentti. Ihmisen yksilöllisyys. Helsinki: WSOY.

Keltikangas-Järvinen, L. 2012. Pienen lapsen sosiaalisuus. Helsinki: WSOY.

Kempe, J. 2008. Tutkimus- ja kehittämishankkeen tausta ja tavoitteet. Teoksessa: Kempe, J., Kivimäki, R. & Otonkorpi-Lehtoranta, K. Työn ja perheen yhteensovittamisen kehittäminen työpaikoilla. Enemmän joustoa yrityksiin. Työraportteja 81/2008. Tampere: Tampereen yliopisto, 1–3.

Kemppinen, P. & Rouvinen-Kemppinen, K. 2004. Lasten kasvatuksen aarrearkku. Vantaa: Kannustusvalmennus P. & K. Oy.

Kinnunen, S. 2003. Anna mun olla lapsi. Helsinki: Kirjapaja Oy.

Kinnunen, U., Malinen, K. & Laitinen, K. 2009. Työn ja perheen yhteensovittaminen: perheiden kokemuksia ja ratkaisuja. Teoksessa Rönkä, A., Malinen, K. & Lämsä, T. (toim.) Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Jyväskylä: PS-kustannus, 125–147.

Kivimäki, R. 2008. Perheen ja työn yhteensovittamisen tukeminen työorganisaatiossa. Teoksessa: Kempe, J., Kivimäki, R. & Otonkorpi-Lehtoranta, K. Työn ja perheen yhteensovittamisen kehittäminen työpaikoilla. Työraportteja 81/2008. Tampere: Tampereen yliopisto, 4–10.

Kristeri, I. 2002. Vahvaan vanhemmuuteen. Helsinki: Kirjapaja Oy.

Kyrönlampi-Kylmänen, T. 2007. Arki lapsen kokemana. Eksistentiaalisen fenomenologinen haastattelututkimus. Akateeminen väitöskirja. Lapin yliopisto.

Kyrönlampi-Kylmänen, T. 2010. Lapsen hyvä arki. Helsinki: Kirjapaja.

Laakso, M-L. 2011. Vanhemman ja lapsen vuorovaikutuksen merkitys lapsen itsesäätelyn kehityksessä. Teoksessa Aro, T. & Laakso, M-L. (toim.) Taaperosta

taitavaksi toimijaksi. Itsesäätelytaitojen kehitys ja tukeminen. Jyväskylä: Niilo Mäki Instituutti, 60–79.

Laki työttömyysturvalain muuttamisesta 1354/2007.

Lammi-Taskula, J. & Salmi, M. 2004. Aikaa työlle, aikaa perheelle. Teoksessa Salmi, M. & Lammi-Taskula, J. (toim.) Puhelin, mummo, vai joustava työaika? Työn ja perheen yhdistämisen arkea. Saarijärvi: Gummerus, 29–39.

Lammi-Taskula, J. & Salmi, M. 2009. Työ, perhe ja hyvinvointi. Teoksessa: Lammi-Taskula, J., Karvonen, S. & Ahlstöm, S. (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus, 38–47.

Lehtinen, E., Turja, L. & Laakso, M-L. 2011. Leikin mahdollisuudet ja haasteet lapsilla, joilla on itsesäätelyn vaikeuksia. Teoksessa Aro, T. & Laakso, M-L. (toim.) Taaperosta taitavaksi toimijaksi. Itsesäätelytaitojen kehitys ja tukeminen. Jyväskylä: Niilo Mäki Instituutti, 236–261.

Luumi, P. 2005a. Elämän mittainen projekti. Teoksessa: Heikkilä, M. & Luumi, P. 2005. Rakasta lasta. Suojele lapsuutta. Jyväskylä: Gummerus, 102–105.

Luumi, P. 2005b. Lapsi tarvitsee kasvurauhaa. Teoksessa: Heikkilä, M. & Luumi, P. 2005. Rakasta lasta. Suojele lapsuutta. Jyväskylä: Gummerus, 10–14.

Marttunen, M. 2005. Riittävän hyvä vanhemmuus. Kansanterveys 9/2005, 5.

Miettinen, A. & Rotkirch, A. 2012. Yhteistä aikaa etsimässä. Lapsiperheiden ajankäyttö 2000-luvulla. Väestötutkimuslaitos Katsauksia E42/2012 [viitattu 7.8.2013]. Saatavissa: http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/5ba3841631038d8228db60aa23e889d6/1375894311/application/pdf/1693043/Perhebarometri%202011_Web.pdf

Mikkola, P. & Nivalainen, K. 2009. Lapselle hyvä päivä tänään. Näkökulmia 2010-luvun varhaiskasvatukseen. 3. painos. Pedatieto.

MLL-Lahti. 2013. Perhekahvilat. Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lahden yhdistys [viitattu 16.7.2013]. Saatavissa: <http://www.mll-lahti.fi/ryhmat-ja-harrastustoiminta/perhekahvilat/>

- Moisio, E. & Huuhtanen, H. 2007. Arki hallussa? Suomalaisten asiantuntijoiden näkemyksiä työstä, perheestä ja vapaa-ajasta vuonna 2015. Delfoi-paneelin tuloksia. Työ ja ihminen tutkimusraportti 31. Helsinki: Työterveyslaitos.
- Moyles, J. R. 2001. Just playing? The role and status of play in early childhood education. Philadelphia: Open University Press.
- Rautiainen, M. (toim.) 2001. Vanhemmuuden roolikartta. Käyttäjän opas 2. Syvennä ja sovelle. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.
- Repo, K. 2009. Lapsiperheiden arki. Näkökulmina raha, työ ja lastenhoito. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto.
- Salo, S. 2003. Kiintymyssuhteen merkitys elämänkaaren aikana. Teoksessa Sinkkonen, J. (toim.) Pesästä lentoon. Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Helsinki: WSOY, 44–77.
- Schmitt, F. 2003. Riittävän hyvä vanhemmuus. Teoksessa Sinkkonen, J. (toim.) Pesästä lentoon. Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Helsinki: WSOY, 298–326.
- Sinkkonen, J. 2008. Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun. Helsinki: WSOY.
- Sormunen, M. 2014. Koulutus lisää vanhemman aktiivista aikaa lapsen kanssa. Perhe-elämä: Etenkin koulutetut äidit satsaavat lapsen virikkeisiin. Etelä-Suomen Sanomat. 2.6.2014.
- STM. 2014. Perhevapaata vanhemmille lastenhoitoon [viitattu 23.5.2014]. Saatavissa: http://www.stm.fi/lapset/palvelut_perheille/perhevapaat
- THL. 2014a. Pienten lasten vanhemmat eivät kannata kotihoidon tuen jakamista [viitattu 28.5.2014]. Saatavissa: <http://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/hankkeet-ja-ohjelmat/perhevapaatutkimus/tuloksia/pienten-lasten-vanhemmat-eivat-kannata-kotihoidon-tuen-jakamista>
- THL. 2014b. Tilastotietoa perhevapaiden käytöstä. Äitiys-, isyys- ja vanhempainvapaan käyttö [viitattu 28.5.2014]. Saatavissa: <http://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/hankkeet-ja-ohjelmat/perhevapaatutkimus/tilastotietoa->

[perhevapaiden-](#)

[kaytosta;jsessionid=97F9329A84A2C5C8D4A3899042D2E67D.liferayl](#)

Torppa, T. 2012. Lapsesi työpäivä on pidempi kuin sinun. Talouselämä [viitattu 3.6.2014]. Saatavissa:

<http://www.talouselama.fi/tyoelama/lapsesi+tyopaiva+on+pidempi+kuin+sinun/a2087749>

Turpeinen, M. & Toivanen, M. 2008. Perhe työssä, työ perheessä. Työn ja perheen yhteensovittamisen rajat ja mahdollisuudet työorganisaatio toimijoiden, perheen ja sukupuolen näkökulmasta. Helsinki: ESR.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 6. painos. Helsinki: Tammi.

Työsopimuslaki 533/2006.

Ugaste, A. 2005. The Child's Play World at Home and the Mother's role in the Play. Jyväskylä: University of Jyväskylä.

Unicef. 2013. Mikä on lapsen oikeuksien sopimus? [viitattu 3.5.2014]. Saatavissa: <http://www.unicef.fi/mika-on-lapsen-oikeuksien-sopimus>

Unicef. 2011. Lapsen oikeuksien sopimus lyhennettynä [viitattu 3.5.2014]. Saatavissa: http://www.unicef.fi/LOS_lyhyt

Valtioneuvosto. 2013. Rakennepoliittinen ohjelma talouden kasvuedellytysten vahvistamiseksi ja julkisen talouden kestävyysvajeen umpeen kuromiseksi [viitattu 28.5.2014]. Saatavissa:

<http://valtioneuvosto.fi/etusivu/rakenneuudistus395285/tiedostot/rakennepoliittinen-ohjelma-29082013/fi.pdf>

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. Stakes. Oppaita 56. Saarijärvi: Gummerus.

Vau.fi. 2013. Vanhempi on lapsen paras leikkikaveri. Vau.fi [viitattu 29.7.2013]. Saatavissa: <http://www.vau.fi/Meilla-on-lapsi/Kasvu-ja-kehitys/Leikkiminen-ja-lelut/Vanhempi-on-lapsen-paras-leikkikaveri/>

- Vehkalahti, R. & Urho, T. 2013. Leikki on totta. Näkökulmia vapaan leikin toteutumiseen. Helsinki: Lasten keskus.
- Viljamaa, J. 2014. Kuka täällä oikein määrää. Lapsiperheen kasvatuskirja. Juva: Minerva.
- Vuorela, S. 2005. Haastattelumenetelmät [viitattu 15.5.2014]. Saatavissa: <http://blogs.helsinki.fi/jstubb/files/2010/11/view.pdf>
- Vähänen, L. 2004. Mitä on omaehtoinen leikki? Teoksessa Hintikka, M., Helenius, A. & Vähänen, L. Leikistä totta. Omaehtoisen leikin merkitys. Helsinki: Tammi, 41–57.
- Webster-Stratton, C. 2005. Ihmeelliset vuodet. Ongelmanratkaisupuokas 2–8-vuotiaiden lasten vanhemmille. Lievestuore: ER-paino Oy.
- Wood, E. & Attfield, J. 2005. Play, Learning and the Early Childhood Curriculum. London: PCP.
- Ylitalo, P. (toim.) 2011. Roolikartta vanhemmuuden, parisuhteen ja itsenäistymisen tueksi. Helsinki: Kuntaliitto.

LIITTEET

Liite 1: Saatekirje

Liite 2: Päiväkirjan kysymykset

Liite 3: Päiväkirjan lorut, laulut ja runot

Liite 4: Seinätaulut

Liite 1.

8.11.2013

Hyvä MLL:n perhekahvilan vanhempi!

Olemme Teija Mäkelä ja Tiia-Maiju Tillanen. Opiskelemme Lahden ammattikorkeakoulussa sosionomiksi. Teemme opinnäytetyömme yhteistyössä Mannerheimin lastensuojeluliiton Lahden yhdistyksen kanssa. Opinnäytetyömme aiheena on Vanhemman merkitys lapsen leikille. Kohdistamme tämän kyselyn MLL:n perhekahviloissa käyville vanhemmille.

Opinnäytetyömme tarkoituksena on selvittää vanhempien omia kokemuksia ja ajatuksia omasta merkityksestään lapsen leikille. Tarkoituksenamme on myös koota leikkivinkkejä vanhemmille saamamme aineiston avulla. Nämä vinkit tulevat MLL:lle käyttöön ja perhekahviloihin nähtäville. Tutkimukseemme liittyvistä kuluista vastaavat MLL Lahden yhdistys ja opinnäytetyön tekijät.

Vihkon kysymyksiin vastataan anonymisti, joten teitä ei voi tunnistaa vastaajaksi tutkimuksemme tulosten perusteella. Vastauksia tulemme käyttämään ainoastaan tutkimuksessamme. Aineiston käsittelyn jälkeen, aineisto hävitetään.

Vihkossa oleviin kysymyksiin on aikaa vastata **kaksi** viikkoa. Vastatkaa kysymyksiin rastittamalla oikea vaihtoehto tai kirjoittakaa vastaus sille varattuun tilaan. Palauttakaa aineisto suljetussa kirjekuoressa tekijöille perhekahvilassa pe 22.11.2013. Tutkimuksemme valmistuu syksyllä 2014. Valmiiseen työhön voitte tutustua ammattikorkeakoulujen verkkokirjastossa Theseus.fi.

Tutkimusta koskeviin kysymyksiin vastaa Tiia-Maiju Tillanen sähköpostitse osoitteessa tiia-maiju.tillanen@student.lamk.fi.

Jokaisen vastaajan panos on tärkeä osa tutkimustamme, joten kiitos yhteistyöstä ja osallistumisestanne tutkimukseemme!

Ystävällisin terveisin,

Teija Mäkelä ja Tiia-Maiju Tillanen

Liite 2.

1. Perustiedot
2. Millaisia leikkejä sinä leikit lapsesi kanssa?
3. Millaista hyötyä ajattelet lapsesi saavan yhteisistä leikeistänne?
4. Miten tärkeäksi sinä koet vanhemman läsnäolon lapsen leikissä?
5. Millaisia ajatuksia oma roolisi lapsen leikissä herättää?
6. Mitä ajattelet lapsen leikistä, jossa vanhempi on sivusta seuraajana?
7. Miten lapsesi pyytää sinua mukaan leikkeihinsä?
8. Miten koet osallistumisen lapsen leikkeihin, ns. lapsen tasolle menemisen?
9. Paula Määttä ja Anja Rantala kirjoittavat Tavallisen erityinen lapsi – Yhdessä tekemisen toimintamalleja –kirjassa, että: ”Vanhempien viettämä yhteinen aika ja sen vähyys johtuvat työstä, yleisestä kiireestä ja kotitöistä.” Mitä mieltä sinä olet?
10. Mitkä asiat vaikuttavat sinun mielestäsi yhteisen ajan vähyyteen?
11. Millainen on sinun mielestäsi vanhemman rooli nykypäivänä?
12. Lapsen oikeuksien sopimus artikla 31: ”Lapsella on oikeus lepoon, leikkiin ja vapaa-aikaan sekä taide- ja kulttuurielämään.” Millaisia ajatuksia artikla sinussa herättää?
13. Millaisia leikki-ideoita / -vinkkejä sinulla on, jotta vanhemmat voivat leikkiä lapsensa / lastensa kanssa, ja joita vanhemmat voisivat hyödyntää leikkiessään lapsensa / lastensa kanssa?
14. Vapaa sana / palaute

Liite 3.

Vedetään nuottaa, saadaan paljon kaloja,

Kissalle kiisket, koiralle kuoreet

Muurille muikut...

Isot kalat myydään ja

pienet kalat syödään

- kups jalat konttiin

(suom.)

(keinutellaan lasta kuin veneessä,
kups-kohdassa hyppäytetään ilmaan)

”Pienen pieni veturi aamulla kerran

hieroi hyvin savuisia silmiään.

Sitten se pihisi ja puhisi ja yski:

Tsuku tsuku tsuku tsuku lähdetään!”

”Harakka huttua keittää,

hännällensä hämmentää,

pyrstöllensä puistelee,

nokallansa koittelee,

panee suolaa, panee sokeria,

antaa tälle, antaa tälle,

antaa tälle, antaa tälle,

- tälle ei annakaan!”

(loru, keitetään puuro lapsen kädelle

ja syötetään sormille)

1. Auringossa aina varjo seuraa kulkijaa. Kun päivä painuu pilveen,
niin varjo katoaa.
Maailmassa monta on ihmeellistä asiaa, se hämmästyttää, kummastuttaa
pientä kulkijaa.
2. Siilillä on piikit, linnulla on höyhenet, pupulla ja oravalla turkit pehmoiset.
Maailmassa monta...
3. Muurahaiset aina rakentaa ja rakentaa, vaan eivätkö ne koskaan valmihiksi saa?
Maailmassa monta...
4. Matkamies käy rantaan lammen vettä juodakseen, niin peilikuva katsoo alta
tyynen veen.
Maailmassa monta...
5. Mitenkähän lumpeet kelluu veden pinnalla, ja yhtä kevyt korento on niiden
rinnalla?
Maailmassa monta...
6. Kalat asuu vedessä ja kuu ja tähdet taivaalla, mut lapset voivat purjehtia unilai-
valla.
Maailmassa monta...
(san. Marjatta Pokela - Pirkko Koskimies)

Lasten ajatukset ovat Pro gradu –tutkielmasta
”Myönteinen vanhemmuus leikki-ikäisten lasten
arjessa.”

”Pelata muuttuvaa labyrinttiä äiskän kanssa ja...

JA Eetun kans leikkiä pikkulegoilla.”

”Pelannut isin kanssa jalkapalloa ja Eetun.”

”Leikkiä äitin kaa ja saunoa.”

”No leikkiny isän kaa merirosvoilla ja äiti kävi kampaamossa ja kävin jossain
vaiheessa päiväkodissa ja, no ei mitää muuta.”

”Rakentelen äitin kanssa legoilla.”

LEIKIN AIKA

Lattialle istuudun,
kun leikkiminen alkaa.
Lapset siitä riemastuu
ja pomppii tasajalkaa.

Palloa me heitellään,
niin iloisena tässä.
Leikin aika parhainta,
onhan elämässä.

Pallot väliin karkailee
ja lapset ryntää perään.
Leikitään ja touhutaan,
pienten lasten kanssa.
Ilakoiden nauretaan
ja kaikilla on hauskaa.

Kun leikki alkaa väsyttää
niin pallot talteen pannaan.
Ison halin, lapsukaiset,
mummollensa antaa.
(Paula Tarvainen)

”Se on ohitse ennen kuin huomaatkaan.
Sormenjäljet ilmestyvät seinäpaperiin yhä
korkeammalle ja korkeammalle.
Sitten ne äkkiä katoavat.”
(Dorothy Evslin)

YÖN HILJAISET HETKET

”Yön hiljaisina hetkinä hiivin lastenhuoneeseen täysikuun aikaan.
Nallelampussa palaa himmeä valo. Siniset silmät ovat ummistuneet,
ruususuut vaienneet, karvakorvat sulkeutuneet, pellavapäät kihartuneet.

Tutkiskelen onnellisen autuaana kehrääviä vaippapöksyjä

- pikkuisia sormia ja varpaita -
seinällä roikkuu vauvankengät.”

(Pertti Kemppinen)